

Beïnvloedt het hebben van sociale contacten de verhuiscapaciteit van inwoners in Carnisse en Tarwewijk?

1

11 april 2014, Utrecht

Auteurs:

M. van Buuren – 3978028

N. Aalbersberg – 3949672

T. le Clercq – 3542017

F. Sheikh – 3994694

Opdrachtgevers en begeleiders:

Veldacademie

A. De Vocht

M. Bergmans

N. De Jong

Faculteit Geowetenschappen

Universiteit Utrecht

Aantal woorden:

13.886

De in dit rapport gebruikte afbeeldingen en figuren zijn van de auteurs zelf, tenzij anders aangegeven. De informatie in dit rapport mag zonder toestemming worden bekeken op een scherm, gedownload worden of geprint worden, mits dit geschiedt voor persoonlijk, informatief en niet-commercieel gebruik, mits de informatie niet gewijzigd wordt, mits van toepassing zijnde teksten niet worden verwijderd en mits de informatie niet wordt gebruikt in een ander werk of publicatie in welk medium dan ook.

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672

Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694

GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leерonderzoek

Universiteit Utrecht | © 2014

Voorwoord

Een onderzoek naar het sociale netwerk in twee wijken in Rotterdam-Zuid en de invloed daarvan op de verhuisgeneigdheid van de bewoners.... Dat klinkt voor studenten uit Utrecht als een enorme uitdaging, en dat was het ook. Door weer en wind zijn er honderden deuren afgegaan om enquêtes af te nemen en vele uren zijn er besteed aan het rondlopen door de wijken om de juiste mensen te vinden voor de kwalitatieve interviews. En toch is het de moeite waard geweest... De hartelijkheid van de inwoners van Carnisse en Tarwewijk en de hartelijkheid van de medewerkers van Veldacademie hebben van dit onderzoek –naast inhoudelijk interessant en relevant – ook een leuk en plezierig onderzoek gemaakt. Naast hen danken wij ook de begeleiders vanuit de Universiteit Utrecht: Maria Bergmans en Nelleke de Jong. Zonder hun duiding en inspiratie was het onderzoek niet geweest wat het nu is geworden. En als laatste bedanken wij Alfons de Vocht, zonder zijn bezielende leiding en de verdieping inzake de statistische methoden zouden wij niet de analyses hebben kunnen maken die nu in dit rapport voorkomen.

Wij wensen u veel leesplezier!

Samenvatting

Uit literatuuronderzoek bleken diverse aspecten van sociale relaties een rol te kunnen spelen bij verhuisgeneigdheid van bewoners. Buurtverbondenheid (o.a. Anderson, 2008), opleiding en inkomen (o.a. Dekker en Bolt, 2005), hechtingsmotieven (o.a. Cuba en Hummum, 2003) en sociale ankers (o.a. Anderson, 2008) bleken relevant te zijn. Dit alles heeft geleid tot de volgende onderzoeksvraag: *“In hoeverre is er een verband tussen het hebben van sociale contacten tussen bewoners in de wijken Carnisse en Tarwewijk en de verhuisgeneigdheid van deze inwoners?”*.

Op grond van de waarschijnlijke verbanden uit het literatuuronderzoek zijn 8 hypothesen opgesteld van waaruit het empirische onderdeel van dit onderzoek is vormgegeven. Gekozen voor dit onderzoek zijn een uitgebreide enquête en twee semigestructureerde interviews. De interviews zijn afgenomen aan de hand van een topiclijst en dienen voor kwantitatieve duiding. Met de gegevens uit de aselect verspreide enquêtes zijn statistische toetsen uitgevoerd, teneinde kwantitatieve verbanden tussen de variabelen te vinden.

Uit de resultaten van het onderzoek is in overeenstemming met de literatuur gebleken dat sociale contacten van invloed zijn op de verhuisgeneigdheid van de bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Diepgaande maar ook oppervlakkige contacten binnen de wijk zwakken de verhuisgeneigdheid af. Het onderzoek heeft bevestigd dat bewoners die al lange tijd wonen in Carnisse en Tarwewijk een lagere verhuisgeneigdheid hebben. Echter niet alle verbanden uit de literatuur konden voor de wijken Carnisse en Tarwewijk worden bevestigd. Het hebben van sociale contacten buiten de wijken Carnisse en Tarwewijk is niet van invloed op de verhuisgeneigdheid, in afwijking van wat in de literatuur naar voren komt. Bewoners die contacten hebben met andere etniciteiten hebben geen lagere buurtverbondenheid dan bewoners die dergelijke contacten niet hebben. In tegenstelling tot wat in de literatuur naar voren komt blijkt voorts dat inkomen in deze wijken geen invloed heeft op het hebben van sociale contacten en op de buurtverbondenheid. Hetzelfde geldt voor de aanwezigheid van basisscholen als social anchor.

Verhuisgeneigdheid in Carnisse en Tarwewijk zou dus verminderd kunnen worden door de contacten tussen buurtbewoners te verbeteren. Het aantrekken van bewoners in hogere inkomensklassen is niet nodig om de verhuisgeneigdheid te reduceren.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inleiding	7
H1. Theoretisch Kader	9
1.1. Buurtverbondenheid & Verhuisceneigdheid.....	9
1.2. Opleiding & Inkomen.....	10
1.3. Hechttingsmotieven	10
1.4. Social Anchors.....	11
1.5. Onderzoeksvraag.....	12
1.6. Conceptueel Model.....	13
1.7. Hypothesen	13
H2. Methode, Operationalisatie & Onderzoeksgebied.....	15
2.1. Methode.....	15
2.2. Operationalisatie	15
2.3. Onderzoeksgebied	16
H3. Interviews.....	19
Hypothese 3: Verblijftijd	20
Hypothese 5: Contacten binnen de wijk	20
Hypothese 6: Etnische groepen.....	21
Hypothese 7: Intensieve sociale contacten	21
H4. Kenmerken Steekproef	22
4.1 Respons en representativiteit	22
4.2 Etniciteit.....	23
4.3 Inkomen	23
4.4 Leeftijd	24
4.5 Huur- en koopwoningen	24
4.6 Verhuisceneigdheid & Hechttingsmotieven	24
H5. Resultaten	26
5.1 Buurtverbondenheid en Verhuisceneigdheid	26
5.2 Inkomen	26
5.3 Sociale contacten	27
5.4 Etniciteit.....	28
5.5 Weak Ties en Strong Ties	29
5.6 Social Anchors	29
5.7. Verblijftijd	30
H6. Conclusie & discussie.....	31
H7. Bijlagen	33

Maaik van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

Topiclijst Interview H3.....	33
Topiclijst Interview buurtbewoner.....	33
Topiclijst Interview professional	33
Codeerschema.....	34
Interview 1	35
Interview 2	38
Wegingsfactoren H4.	41
Wegingsfactoren leeftijd.....	41
Wegingsfactoren huur- en koopwoningen	41
H8. Bronnen	42
Literatuur	42
Internetbronnen	43

Inleiding

"Overgrote meerderheid Rotterdammers is tevreden" kopte RTV Rijnmond op 2 april jongstleden (RTV Rijnmond, 2014). Tarwewijk werd als een van de uitzonderingen genoemd, deze deelgemeente bungelde samen met Carnisse onderaan de ranglijst van de jaarlijkse Sociale Index van de gemeente Rotterdam (COS, 2014). Inwoners zijn in deze wijken in Rotterdam Zuid het minst tevreden over hun wijk. Een van de oorzaken van deze lage indexscore is de factor 'Sociale Binding'. In beide wijken wordt de sociale binding als 'Zeer Zwak' beoordeeld. Als een van de oorzaken hiervan worden de vele mutaties in bewoners genoemd. Volgens de Gebiedsvisie 2008 van de deelraad Carnisse woont nog geen 45% van de inwoners langer dan twee jaar op hetzelfde adres. Ook in de Gebiedsvisie 2014 van de deelraad Tarwewijk wordt de mutatiegraad als een van de belangrijkste zwakke punten genoemd. Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid van de Rijksoverheid hecht ook grote waarde aan de participatie en binding van de inwoners van dit gebied. Het programma heeft als een van haar speerpunten de betrokkenheid van inwoners, zij spoort inwoners aan "iets te doen voor de buurt, zoals meehelpen in een sportclub" (Rijksoverheid, 2010).

Maar waarom verhuizen er eigenlijk zoveel burgers in deze wijken? En hoe is dat verbonden met 'Sociale Binding'? Verhuiscapaciteit is in de wetenschap al veelvuldig onderzocht. Nieuwenhuis, Völker en Flap (2013) concluderen in hun onderzoek dat inwoners minder investeren in hun buurt en in hun relatie met buurtbewoners als zij alleen al van plan zijn te verhuizen. Op de deelgebieden 'Sociale Capaciteiten' en 'Meedoen' scoren beide deelgemeenten dan ook laag in de Sociale Index. Uit een onderzoek van Andersen (2008) blijkt dat het hebben van sterke sociale relaties binnen een wijk significant de neiging om te verhuizen vermindert en de buurtverbondenheid vergroot. Het is daarom ook wetenschappelijk interessant om te onderzoeken of het hebben van sterke sociale relaties binnen de wijken Carnisse en Tarwewijk ook daadwerkelijk van invloed is op de verhuiscapaciteit van deze inwoners. In dit onderzoek staat daarom de volgende onderzoeksvraag centraal:

In hoeverre is er een verband tussen het hebben van sociale contacten tussen bewoners in de wijken Carnisse en Tarwewijk en de verhuiscapaciteit van deze bewoners?

Om deze vraag te beantwoorden wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de volgende drie deelvragen:

1. Welk typen sociale contacten bestaan er tussen de bewoners van de wijken Carnisse en Tarwewijk?
 - 1a) In hoeverre hebben bewoners sociale contacten binnen de eigen etnische groep, en in hoeverre daarbuiten?
 - 1b) In hoeverre hebben bewoners onderling diepgaand sociaal contact?
2. In hoeverre leidt het hebben van sociale contacten tot buurtverbondenheid?
3. In hoeverre beïnvloedt het hebben van een sociaal netwerk buiten Carnisse/Tarwewijk de buurtverbondenheid?

In hoofdstuk 1 wordt een schets gegeven van de aanwezige wetenschappelijke literatuur inzake verhuisgeneigdheid en de belangrijkste sub-thema's daaromheen. Uit deze schets komen de uiteindelijk in dit hoofdstuk besproken conceptueel model en onderzoekshypothesen voort. Vervolgens wordt in hoofdstuk 'Methode, Operationalisatie en Onderzoeksgebied' uiteengezet waarom voor bepaalde methodes is gekozen, hoe de hypothesen zijn geoperationaliseerd en worden er demografisch) kenmerken van het onderzoeksgebied in Rotterdam Zuid weergegeven. In hoofdstuk 3 worden de resultaten van de interviews uitgebreid besproken en in hoofdstuk 4 worden onder andere enkele kenmerken van de respondenten behandeld zoals die naar voren zijn gekomen uit de resultaten van de enquête. Ook zal hier door middel van een representativiteitsanalyse de geldigheid van de in dit onderzoek gevonden gegevens voor de hele populatie worden onderzocht. In hoofdstuk 5 worden de gevormde hypothesen getoetst aan de gevonden data. Tot slot wordt er in hoofdstuk 6 'Conclusie & Discussie' antwoord gegeven op de drie deelvragen en de hoofdvraag en wordt er gereflecteerd op de in dit onderzoek gehanteerde manier van onderzoeken.

In dit hoofdstuk worden diverse wetenschappelijke onderzoeken besproken welke uiteindelijk uitmonden in een Conceptueel Model waarna tevens de gevormde onderzoeksvraag en hypothesen worden besproken.

H1. Theoretisch Kader

In dit onderzoek wordt gekeken naar de rol die sociale contacten spelen bij de verhuisceneidheid van inwoners van de wijken Carnisse/Tarwewijk in Rotterdam-Zuid. Om te oriënteren wat binnen dit vraagstuk relevante aspecten van sociale contacten zijn om mee te nemen in dit onderzoek, is er voorafgaand aan het opstellen van de enquête verkennend literatuuronderzoek uitgevoerd. Volgens een onderzoek van Nieuwenhuis, Völker en Flap (2013) investeren mensen die van plan zijn te verhuizen minder in hun buurt en in relaties met buurtbewoners, het is daarom zeker interessant om te bekijken wat de literatuur verder zegt over de sociale relaties van mensen in de buurt en de invloed hiervan op de verhuisceneidheid.

1.1. Buurtverbondenheid & Verhuisceneidheid

Bij de zoektocht naar literatuur over verhuisceneidheid kwam naar voren dat sociale contacten een belangrijke rol spelen bij woontevredenheid en verhuisceneidheid. Zo heeft Adriaanse (2006) een schaal bedacht om woontevredenheid te meten. Bij deze schaal kwam naar voren dat het sociale klimaat van een inwoner de meest significante component is bij het bepalen van woontevredenheid. Ook in andere artikelen komt het belang van sociale contacten naar voren. Uit het onderzoek van Andersen (2008) blijkt dat sociale problemen en criminaliteit voor het grootste deel bepalen waarom mensen weg willen uit een achterstandsbuurt. Wat interessanter is, is dat ook blijkt dat het hebben van sterke sociale relaties binnen de wijk significant de neiging om te verhuizen vermindert en de buurtverbondenheid vergroot.

Buurtverbondenheid komt terug in veel onderzoeken over het hebben van sociale contacten en verhuisceneidheid. Veel onderzoek richt zich op het feit dat er een verband bestaat tussen een hogere buurtverbondenheid en een lagere verhuisceneidheid. Zo concludeert Dautzberg (2008) in zijn onderzoek dat het hebben van goede sociale contacten in de buurt bijdraagt aan het plezier dat bewoners ervaren bij het wonen in een buurt. Hij concludeert dat deze ervaring een positieve invloed heeft op de verhuisceneidheid van deze bewoners. Ook Adriaanse (2004) en Bolt en Torrance (2005) concluderen dat de mate van vertrouwdsheid en verbondenheid van bewoners met de buurt van invloed kan zijn op hun verhuisceneidheid. Tevens is in het onderzoek van Bergeijk (2008) aangetoond dat van alle drie de dimensies – zoals gedefinieerd door Bolt en Torrance (2005) –, buurtverbondenheid het meest van invloed is als er gekeken wordt naar de verhuisceneidheid van bewoners. Ook blijkt de etnische heterogeniteit van een buurt een rol te spelen in de buurtverbondenheid van inwoners. In het onderzoek van Andersen (2008) wordt als verklaring voor de lage buurtverbondenheid van inwoners van etnisch sterk heterogene wijken gegeven dat gedragingen van andere etnische groepen niet in overeenstemming zijn met de gebruikelijke normen en waarden binnen de eigen etnische groep. Dit wordt in een uitgebreid onderzoek naar sociale cohesie in Nederlandse naoorlogse wijken bevestigd door Bolt en Dekker (2005). In hetzelfde onderzoek wordt zelfs meermaals aangekaart dat de intolerantie tussen etnische groepen in multi-etnische wijken erg groot is waardoor volgens

Maaie van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

Bolt en Dekker de sociale cohesie binnen een buurt ontbreekt. Tegelijkertijd blijkt uit dit onderzoek dat de banden binnen deze etnische groepen erg sterk te zijn en dat er binnen de etnische groepen een grote verbondenheid bestaat.

Volgens Anderson (2008) is de verblijftijd van bewoners ook van invloed op de verhuisgeneigdheid. In de Rotterdamse wijken waarin dit onderzoek plaatsvindt (Carnisse en Tarwewijk) verhuizen inwoners gemiddeld op zeer korte termijn. Bewoners met hechte sociale relaties binnen een wijk, zoals vrienden en familie, zijn minder geneigd om te verhuizen dan bewoners die dit in mindere mate hebben. Vaak worden deze sociale relaties in de literatuur gekoppeld aan de verblijfsduur, waarbij inwoners die langer in een wijk wonen meer hechte sociale relaties hebben. Kasarda en Janowitz (1974) hebben ook geconcludeerd dat sociale relaties de buurttevredenheid positief beïnvloeden. Er is dus een correlatie tussen de verblijfsduur en de hechte sociale contacten die een bewoner heeft binnen de wijk. Ook Fleury-Bahi (2008) laat zien dat de verblijfsduur positief van invloed is op identificatie met de wijk en daarmee met de tevredenheid over de wijk.

1.2. Opleiding & Inkomen

Uit onderzoek van Dekker en Bolt (2005) blijkt dat hoger opgeleide inwoners een lagere buurtverbondenheid hebben dan inwoners met een minder hoge opleiding. Uit onderzoek van Anderson (2008) blijkt dat mensen met een laag inkomen weinig mogelijkheden hebben om te verhuizen als ze niet tevreden zijn met de buurt. Deze buurtbewoners zullen meer geneigd zijn om de situatie van de buurt te verbeteren. Daarom zullen zij ook eerder in buurtbelangenorganisaties proberen de buurt te verbeteren. Daarbij leren ze gelijkgestemde buurtbewoners kennen, waarmee ze verder contact hebben. Bewoners met een laag inkomen hebben vaak ook minder mogelijkheden om buiten de buurt met mensen om te gaan, omdat zij vaak niet voldoende geld hebben om telkens voor vervoer te betalen. Inwoners met een hoger inkomen hebben daarentegen meer mogelijkheden om sociale contacten buiten de wijk te krijgen en te onderhouden. Zij kunnen de vervoersmiddelen makkelijker betalen. Uit het onderzoek van Keans en Parks (2003) blijkt dat inwoners met een hoger opleidingsniveau over het algemeen minder afhankelijk zijn van hun plek in de wijk dan lager opgeleiden, hetgeen resulteert in uitgebreidere 'exit-opportunities' volgens het EVL-framework (Permentier, van Ham & Bolt, 2007). Ook zouden volgens het onderzoek van Dekker en Bolt (2005) bewoners met een hoger inkomen minder familie en vrienden in de buurt hebben wonen. In vrijwel alle aangetroffen kwantitatieve onderzoeken wordt het opleidingsniveau van inwoners aangemerkt als sociaaleconomisch kenmerk dat significant van invloed is op de buurttevredenheid en de daaraan verbonden buurtverbondenheid van bewoners. Zo blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek van Andersen (2008) dat inwoners van achtergestelde wijken met een hogere opleiding gevoeliger zijn voor- en eerder last krijgen van- een slechte buurtreputatie dan bewoners die een lagere opleiding hebben. Daarbij blijken degenen in de buurt die beïnvloed worden door een slechte buurtreputatie zich in veel gevallen steeds meer af te sluiten voor het opdoen en onderhouden van sociale contacten in de buurt en zich zelfs tegen bepaalde kenmerken van de wijk af te gaan zetten (Brodsky, 1996).

1.3. Hechtingsmotieven

Ook Riger en Lavrakas (1981) bevestigen dat het hebben van sociale contacten in de wijk leidt tot een hogere buurtverbondenheid en een lagere verhuisgeneigdheid. Zij hebben in

een grootschalige enquête deze twee componenten expliciet vastgesteld. De component sociale binding die iets zegt over de binding met de buurt wordt in hun onderzoek aangeduid als 'bonding'. Deze bonding wordt door Cuba en Hummon (2003) verder onderzocht onder de noemer 'hechting'. Zij vragen zich af waarom bewoners zich op een plek thuis voelen en waarom dit gevoel op verschillende plekken kan plaatsvinden. In hun onderzoek onderscheiden zij zes hechtingsmotieven ("place affiliations"):

1. Persoonlijk (zich vertrouwd voelen in de omgeving).
2. Familie in de buurt of omgeving.
3. Vrienden in de buurt of omgeving (of vriendschappelijke omgang met burens).
4. Verbondenheid met de gemeenschap (of aantrekkelijke levensstijl, actieve buurt).
5. Werkzaam in de buurt (zoals thuiswerken of werk voor organisatie in de buurt).
6. Bezit in de buurt (zoals eigenwoningbezit, een winkel of bedrijf in de buurt).

Verbondenheid met de gemeenschap (4^e hechtingsmotief) betekent dus niet automatisch dat mensen zich ook meer identificeren met de buurt: uit de literatuur blijkt dat sociale contacten belangrijker zijn voor de buurtidentificatie dan het gevoel van algemene verbondenheid dat bewoners met de buurt hebben. Dit bevestigt het belang van sociale relaties voor buurtverbondenheid. Maar is het omgekeerde ook waar, betekend het hebben van oppervlakkige sociale relaties ('weak ties') in de wijk ook dat mensen zich minder verbonden voelen met de buurt? Henning en Lieberg (1996) beschrijven 'weak ties' als bescheiden alledaagse contacten. 'Strong ties' worden gekenmerkt door een combinatie van de hoeveelheid tijd, emotionele intensiteit, intimiteit en de wederkerige diensten die men aan elkaar verleent (Granovetter, 1973). Al hoewel je 'strong ties' ook buiten de wijk kunt hebben via bijvoorbeeld familie, werk of sport, blijft de locatie waar je woont volgens Henning en Lieberg (1996) een belangrijke plek om 'strong ties' op te doen. In hun analyse benadrukken ze dat het hebben van de makkelijk vervangbare 'weak ties' in je buurt wel een toevoeging kunnen zijn op de buurtverbondenheid. Ook Anderson (2008) benadrukt de invloed van het hebben van diepgaande sociale contacten binnen de wijk. Door aansluiting te hebben binnen een buurt of door het hebben van vrienden en/of familie in de buurt, neemt de neiging om te verhuizen af.

1.4. Social Anchors

Tot slot is er ook veel literatuur over 'Social Anchors' en hun rol in de sociale netwerken in de wijk, in onder andere het onderzoek van Clopton en Finch (2011) wordt hier over gesproken. 'Social anchors' kunnen relaties tussen de leden van een gemeenschap versterken en ondersteunen. Daardoor kan een gemeenschapsgevoel en een gemeenschappelijke identiteit ontstaan. Dit zorgt voor een gevoel van verbondenheid bij diegene die bij die gemeenschap horen. Op buurtniveau kan dat dus tot een gevoel van buurtverbondenheid leiden. Scholen zijn bijvoorbeeld een van de belangrijkste 'social anchors' in een wijk, maar ook sportteams en evenementen kunnen relaties versterken. Hoe beter een 'social anchor', hoe sterker het positieve effect op het sociaal kapitaal. Een goed 'social anchor' moet niet alleen een gemeenschapsgevoel creëren bij hetzelfde type mensen, maar moet ook mensen met verschillende achtergronden met elkaar verbinden. Een 'social anchor' moet dus ook mensen van verschillende rassen, klassen en geloven met elkaar verbinden. Anders gezegd: Een goed 'social anchor' versterkt niet alleen het proces van 'bonding', maar versterkt ook het proces van 'bridging'. Veel artikelen over 'social anchors' gaan over de invloed van de school als 'social anchor' in de buurt en de verhuiscgenheid

van inwoners met kinderen. Uit onderzoek van Anderson (2008) blijkt namelijk dat bewoners met kinderen vaak meer tevreden zijn met de buurt en minder snel zouden verhuizen. De invloed van een lagere school als 'social anchor' in de wijk neemt echter zienderogen af als kinderen niet meer dagelijks door hun ouders naar school worden gebracht (ongeveer vanaf de middelbare school), doordat de ouders immers niet meer dagelijks interacteren met andere ouders wordt hier minder een gemeenschapsgevoel ervaren. De invloed van een 'social anchor' zoals een school is echter alleen van invloed op de gebruikers er van. Een buurtbewoner zonder kinderen heeft niks te zoeken op een school. De school zal voor hem dan ook geen 'social anchor' zijn en hij zal geen grotere buurtverbondenheid door de school ervaren.

1.5. Onderzoeksvraag

Uiteindelijk is uit ons verkennend literatuuronderzoek de volgende onderzoeksvraag ontworpen:

In hoeverre is er een verband tussen het hebben van sociale contacten tussen bewoners in de wijken Carnisse en Tarwewijk en de verhuisgeneigdheid van deze bewoners?

De deelvragen die aan de hand van de literatuur zijn opgemaakt zijn:

-Welk typen sociale contacten bestaan er tussen de bewoners van de wijken Carnisse en Tarwewijk?

a)In hoeverre hebben bewoners sociale contacten binnen de eigen etnische groep, en in hoeverre daarbuiten?

b)In hoeverre hebben bewoners onderling diepgaand sociaal contact?

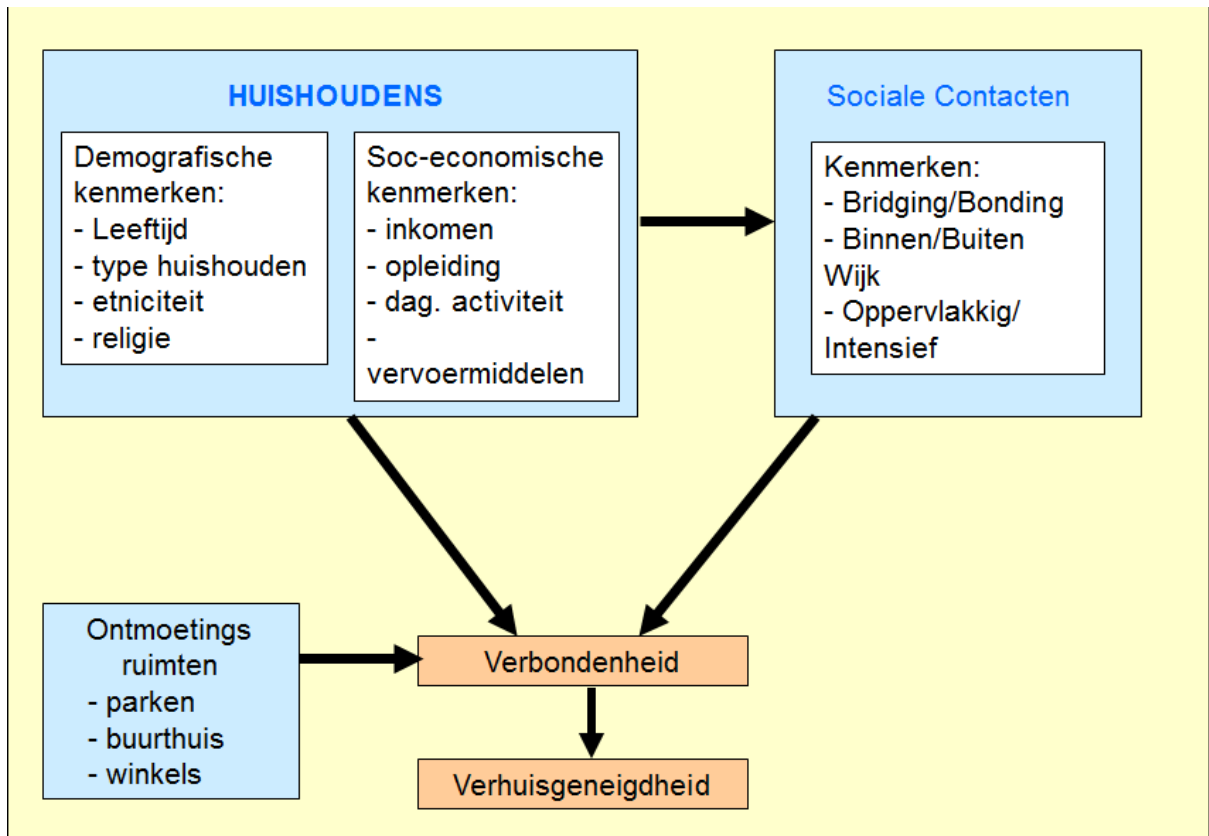
-In hoeverre leidt het hebben van sociale contacten tot buurtverbondenheid?

-In hoeverre beïnvloedt het hebben van een sociaal netwerk buiten Carnisse/Tarwewijk de buurtverbondenheid?

1.6. Conceptueel Model

De verbanden die naar aanleiding van het literatuuronderzoek waarschijnlijk worden gevonden zijn weergegeven in figuur 1.1. Het model is een grafische weergave van de veronderstelde verbanden en de invloed op verhuisceneidheid.

Figuur 1.1. Conceptueel

1.7. Hypothesen

Om de deelvragen te kunnen beantwoorden en het conceptueel model te toetsen zijn er aan de hand van de vragen en het conceptueel model acht hypothesen opgesteld:

1. Huishoudens met een hogere buurtverbondenheid hebben een lagere verhuisceneidheid dan huishoudens met een lagere buurtverbondenheid.
2. Huishoudens met een hoger inkomen hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met een lagere inkomen.
3. Huishoudens met een lange verblijftijd in de buurt hebben een hogere buurtverbondenheid dan huishoudens met een korte verblijftijd in de buurt.
4. Huishoudens met een hoger inkomen hebben meer sociale contacten buiten de wijk dan inkomens met een lager inkomen.
5. Huishoudens met meer sociale contacten binnen de wijk hebben een hogere buurtverbondenheid dan huishoudens met minder sociale contacten binnen de wijk.
6. Huishoudens met meer sociale contacten buiten hun eigen etnische groep hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met meer sociale contacten binnen hun eigen etnische groep.

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

7. Huishoudens met vooral oppervlakkige sociale contacten binnen de wijk hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met vooral intensieve sociale contacten binnen de wijk.

8. Huishoudens met thuiswonende kinderen onder de 12 hebben een hogere buurtverbondenheid dan huishoudens zonder thuiswonende kinderen onder de 12.

In het volgende hoofdstuk wordt verder ingegaan op de manier waarop deze hypothesen zijn onderzocht en worden de gekozen onderzoeksmethoden nader toegelicht.

In dit hoofdstuk wordt uiteen gezet waarom voor bepaalde methodes is gekozen, hoe de hypothesen zijn geoperationaliseerd en worden er (demografische) kenmerken van het onderzoeksgebied in Rotterdam Zuid weergegeven.

H2. Methode, Operationalisatie & Onderzoeksgebied

2.1. Methode

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een uitgebreide enquête en twee semigestructureerde interviews met deskundigen. Deze interviews zijn afgenomen aan de hand van een topic-lijst (Hay, 2010), welke volledig is terug te vinden in de bijlage. Er is gekozen voor een interview met een bewoner en een medewerker van een buurthuis. De bewoner kan de context waarbinnen sociale contacten bestaan verder duiden en kan verregaande informatie verstrekken over hoe hij/zij de sociale contacten in de buurt ervaart en of dit in de loop der tijd wellicht is veranderd. De medewerker van het buurthuis kan objectieve informatie verstrekken over de mate van sociale contacten tussen buurtbewoners en wat wellicht de gevolgen zijn van het hebben (of ontbreken) van die sociale contacten voor de bewoners van de wijk. Uit eerder besproken theorie is namelijk gebleken dat het wel of niet hebben van sociale contacten van grote invloed is op de buurtverbondenheid en verhuisgeneigdheid van bewoners (o.a. Andersen (2008) en Dautzberg (2008)) en de inhoud van de interviews zorgt voor kwalitatieve duiding achter de beweegredenen van het gedrag van de bewoners. Er is ook gekozen voor het aselekt verspreiden van enquêtes in de wijk. Het vinden van kwantitatieve verbanden is op deze wijze optimaal ondersteund en grote hoeveelheden data zijn op deze manier tegen lage kosten in een zo efficiënt mogelijk tijdsbestek verzameld (Boeije, H. en 't Hart, H., 2009).

2.2. Operationalisatie

Met de gegevens uit de enquête worden statistische toetsen uitgevoerd. Deze toetsen gaan na of er statistische verbanden zijn tussen verschillende variabelen. Hiervoor hebben we waar mogelijk Chi-kwadraat toetsen uitgevoerd. Waar nodig is data ingedeeld in klassen of zijn klassen samengevoegd. Dit is om aan de voorwaarde van de Chi-kwadraat toets inzake voldoende cel vulling te voldoen. Waar deze celvulling niet aan de voorwaarden kon voldoen, is alleen beschrijvende statistiek gebruikt. Ook is er een nieuwe variable 'verblijftijd' aangemaakt omdat in de enquête alleen werd gevraagd naar 'jaar intrek woning'.

Binnen de acht hypothesen die in dit onderzoek zijn getoetst worden enkele constructen gebruikt. Deze constructen zijn in de afgenomen enquête geoperationaliseerd door middel van een serie vragen die gezamenlijk het construct vormen. Het construct "verhuisgeneigdheid" wordt gemeten middels de serie vragen E1 en E5. Hiervoor is onder andere gebruik gemaakt van het onderzoek van Adriaanse (2004). Buurtverbondenheid wordt gemeten door "Ik voel mij verbonden met deze buurt". Ook is onderzocht of er sprake is van een statistische verband tussen enerzijds de mate waarin sociale contacten zich bevinden binnen (bonding) of buiten (bridging) de eigen etnische groep en anderzijds buurtverbondenheid. Om te kunnen toetsen of dit verband wel of niet blijkt te bestaan zijn de begrippen 'bridging' en 'bonding' geoperationaliseerd door de twee stellingen 'Ik ga meer om met buurtbewoners van mijn eigen etniciteit' en 'Veel van de sociale contacten die ik binnen mijn buurt heb zijn met mensen van een andere etniciteit' in onderdeel D van de

enquête zoals ook voorkomt in het onderzoek van Riger en Lavrakas (1981) en Cuba en Hummon (2003).

Ook is in dit onderzoek een statistisch verband gezocht tussen inkomen en de mate waarin huishoudens sociale contacten buiten de buurt hebben. Inkomen wordt gemeten met de antwoorden op de enquêtevraag over inkomen, de betreffende enquêtevraag gaat als volgt: *"Kunt u aangeven in welke categorie het besteedbaar inkomen per maand van uw huishouden valt? Kortom, hoeveel geld krijgt uw huishouden maandelijks binnen? (Dus uzelf en uw eventuele partner en kinderen)"*. Als antwoord kon gekozen worden uit acht inkomenscategorieën. Deze categorieën bestaan uit de zeven standaard categorieën van het CBS plus de extra categorie "Tot 900 euro". Deze categorie is toegevoegd omdat verwacht werd dat een groot aantal huishoudens een inkomen op bijstandsniveau (+/- 900 euro) zouden hebben en uit de verkenning van het onderzoeksgebied is gebleken dat het gemiddeld besteedbaar gestandaardiseerd huishoudensinkomen in de wijken Carnisse en Tarwewijk significant lager is dan het landelijk gemiddelde.

De mate waarin buurtbewoners sociale contacten buiten de wijk hebben wordt gemeten door drie verschillende enquêtevragen. Op die manier kunnen de antwoorden op de verschillende vragen vergeleken worden en komen er betrouwbaardere gegevens uit de antwoorden van de enquête. De volgende drie enquêtevragen meten hoezeer de buurtbewoners sociale contacten binnen en buiten de buurt hebben:

- Mijn sociale leven speelt zich meer af in andere buurten dan in mijn eigen buurt.
- Veel van mijn vrienden wonen in dezelfde buurt als waar ik nu woon.
- Ik heb goede vrienden in deze buurt wonen.

De eerste stelling meet in hoeverre de buurtbewoners sociale contacten buiten de wijk hebben, de andere twee stellingen meten in hoeverre buurtbewoners sociale contacten binnen de wijk hebben. Deze stellingen kunnen toch gebruikt worden omdat ze namelijk het omgekeerde van de eerste stelling meten. Oppervlakkige sociale contacten, weak ties genoemd door Granovetter (1973) in zijn onderzoek, zijn geoperationaliseerd door 'Ik maak graag een praatje met mijn buurtbewoners' en 'Als er een buurtactiviteit (bijvoorbeeld een buurtbarbecue of buurtfeest) georganiseerd zou worden, zou ik hier heen gaan.' Intensieve contacten worden geoperationaliseerd door 'Ik heb goede vrienden in deze buurt wonen'. Wegens gebrek aan celvulling is er geen statistische toets uitgevoerd over het verband tussen 'buurtverbondenheid' en 'praatje maken'.

2.3. Onderzoeksgebied

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in de Rotterdamse wijken Tarwewijk en Carnisse. Dit zijn twee van de zeven wijken in Charlois, Rotterdam-Zuid. Omdat er in dit rapport uitsluitend naar deze twee wijken onderzoek is gedaan, volgen hieronder specifieke gegevens over deze wijken. Deze zijn afgezet tegen gegevens betreffende geheel Rotterdam en landelijke cijfers.

Afbeelding 2.1. Grafische weergave Rotterdam Zuid. Bron: Gemeente Rotterdam

Drie specifieke categorieën worden weergegeven in tabel 2.1, namelijk: etniciteit, aantal huur of koopwoningen en gemiddeld huishoudinkomen. Het inkomen is relevant omdat uit het onderzoek van Dekker en Bolt (2005) blijkt dat inwoners met een hoger inkomen minder sociale contacten in de buurt hebben en zich minder buurtverbonden voelen. Ook blijkt de etnische heterogeniteit van een buurt een rol te spelen in de buurtverbondenheid van inwoners. In onder andere het onderzoek van Andersen (2008) en Bolt en Dekker (2005) komt dit duidelijk naar voren. Tenslotte is het bezitten of huren van een woning van invloed op de verhuisgeneigdheid van bewoners (onder andere in Völker en Flap (2013), Wittebrood, K. (2010) en van Oirschot, L., Slot, J. en van Oirschot, E. (2011)).

Uit tabel 2.1 blijkt dat het inkomen in de onderzochte wijken significant lager is dan het landelijk gemiddelde, alsook het gemiddelde in de gemeente Rotterdam. Daarnaast wordt ook duidelijk dat er een grote etnisch-heterogeniteit in de wijk bestaat, met een concentratie van Turkse (Tarwewijk) en Surinaamse (Carnisse en Tarwewijk) allochtonen die significant afwijkt van de landelijke gemiddelden en het gemiddelde in de gehele Rotterdamse gemeente. Tevens blijkt dat het aantal huurwoningen in Carnisse en Tarwewijk sterk afwijkt van het landelijk gemiddelde, maar ongeveer gemiddeld is als er gekeken wordt naar de gehele Rotterdamse gemeente.

Tabel 2.1 Overzicht demografische gegevens.

	Tarwewijk		Carnisse		Rotterdam		Landelijk	
Totaal aantal inwoners	12.172		10.836		616.295		16.779.575	
Marokkaans	989	8%	552	5%	41.124	7%	368.838	2%
Turks	1.601	13%	806	7%	47.900	8%	395.302	2%
Antilliaans	1.051	9%	576	5%	22.973	4%	145.499	1%
Surinaams	1.687	14%	1.088	10%	52.726	9%	347.631	2%
Anders	5.092	42%	3.536	33%	134.940	22%	3.543.081	21%
Totaal aantal Woningen	5.851	100%	6.011	100%	294.110	100%	7.266.295	100%
Aantal Huurwoningen	4.069	70%	3.170	53%	192.860	66%	2.906.518	40%
Aantal Koopwoningen	1.677	29%	2.817	47%	101.250	34%	4.359.777	60%
Gemiddeld besteedbaar gestandaardiseerd huishoudensinkomen in euro's	12.172	51%	10.836	45%	21.700	91%	23.900	100%

Bron: Buurtmonitor (2014) en CBS (landelijk, 2013).

Naast de besproken enquête zijn er ook interviews afgenomen met twee 'ervaringsdeskundigen'. In hoofdstuk drie worden die met een codeerschema nader geduid en wordt er bekeken of er verbanden zijn met de opgestelde hypothesen.

In dit hoofdstuk worden de twee afgenomen interviews geanalyseerd. Er wordt onder andere middels een opgesteld codeerschema bekeken of er verbanden bestaan tussen de uitspraken van de geïnterviewde en de vooraf opgestelde hypothesen.

H3. Interviews

Gedurende dit onderzoek is er niet alleen gebruik gemaakt van enquêtes, maar er zijn ook twee interviews afgenomen. Interviews kunnen meer details geven over de sociale contacten in de wijk en zij kunnen een beeld geven van de redenen achter bepaalde beslissingen van bewoners. Ook kunnen interviews inzicht geven in de mogelijke problemen die er in de wijk zijn. Problemen die in de wijk spelen kunnen voor buurtbewoners een reden zijn om te verhuizen, zoals al eerder is genoemd in de inleiding en hoofdstuk 1. De uitgeschreven interviews en het codeerschema zijn toegevoegd aan de bijlagen van dit onderzoek.

Het eerste interview is afgenomen met inwoner Jan. Hij woont 32 jaar in Carnisse en is een vrijwilliger bij het buurtcentrum Hart voor Carnisse. Een buurtcentrum kan een 'Social Anchor' zijn voor de buurtbewoners, zoals in hoofdstuk 1 reeds is besproken. Jan heeft veel werk verricht bij het opknappen van dit buurtcentrum. Het doel van dit interview was om niet alleen inzicht te krijgen in de sociale contacten van een buurtbewoner, maar ook om informatie te krijgen over de buurtbewoners die het Hart voor Carnisse bezoeken. Het tweede interview was met de Turkse bewoner Varışli van Tarwewijk. Ook hij woonde al langere tijd in de wijk, namelijk twintig jaar. Bij dit interview was het doel om meer te weten komen over de sociale contacten van de verschillende etniciteiten.

Een aantal van de in dit onderzoek gestelde hypothesen komen voor in de interviews. Inkomen is een onderwerp wat bijvoorbeeld niet gemakkelijk ter sprake komt in interviews, de meeste mensen spreken daar niet graag daar over. Gedurende het interview van Varışli kwam geld toch wel een aantal keer terug als gespreksonderwerp. Voor Varışli lijkt geld ervoor te zorgen dat mensen beter met elkaar omgaan. Volgens hem komen de meeste problemen in de wijk door de jongeren die geen baan kunnen vinden en dus geen geld hebben. Verder meent hij dat mensen vroeger beter om gingen met elkaar, omdat ze toen meer geld hadden. Ook had hij geld nodig om zijn vrienden in andere wijken te bezoeken. Er blijkt hieruit dat hij geld nodig heeft om zijn vrienden buiten de wijk te bezoeken en dat hij daardoor minder vaak zijn contacten bezoekt buiten de wijk. Echter kunnen hier geen conclusies aan verbonden worden inzake de twee gestelde hypothesen inzake inkomen.

Over huishoudens met kinderen is verder ook niet uitgebreid gesproken. Wel gaf Jan aan dat dit de huishoudens zijn die het meest geneigd zijn om te verhuizen. Dat is anders dan wat er in de literatuur is aangetroffen over huishoudens met kleine kinderen. Er zijn volgens Jan te weinig veilige speelplaatsen voor de kinderen. Huishoudens met kleine kinderen verhuizen dan naar plaatsen die wel veilige speelplaatsen hebben. Jan gaf aan dat de Pleinweg geen goede plaats is voor kinderen. Tijdens het enquêteren zijn er echter wel op andere plaatsen omheinde speelplaatsen gevonden. Hier waren wel veel kinderen aan het spelen. Het tekort aan speelplaatsen kan dus gelden voor slechts bepaalde gebieden in de wijk, zoals de omgeving rond de drukke wegen.

De volgende hypothesen komen terug in de interviews:

- Hypothese 3
 - Huishoudens met een lange verblijftijd in de buurt hebben een hogere buurtverbondenheid dan huishoudens met een korte verblijftijd.
- Hypothese 5
 - Huishoudens met meer sociale contacten binnen de wijk hebben een hogere buurtverbondenheid dan huishoudens met minder sociale contacten binnen de wijk.
- Hypothese 6
 - Huishoudens met meer sociale contacten buiten hun eigen etnische groep hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met meer sociale contacten binnen hun eigen etnische groep.
- Hypothese 7
 - Huishoudens met vooral oppervlakkige sociale contacten binnen de wijk hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met vooral intensieve sociale contacten binnen de wijk.

Per hypothese zal worden aangegeven hoe deze terug te vinden is in de interviews en wat de invloed van de uitspraken van de geïnterviewde is op de gestelde hypothese.

Hypothese 3: Verblijftijd

Beide geïnterviewde bewoners zijn al een langere tijd woonachtig in de wijk. Bewoners die al lang in de wijk wonen kunnen meer over de wijk vertellen dan bewoners die slechts kort in de wijk wonen. Jan is heel erg met de buurt verbonden. Hij doet veel voor de wijk en zijn bewoners, hij kent veel van de buurtbewoners en hij wil absoluut niet verhuizen. Varışli wil wel weg uit de buurt, maar voelt zich toch met de buurt verbonden. Ook hij kent veel mensen in de buurt en hij lijkt erg betrokken te zijn bij de buurt als hij over de problemen in de wijk praat. Hij wil ook niet voor altijd weg, maar nadat hij een half jaar in Turkije is geweest wil hij weer terug. Hij is dus wel met de met de buurt verbonden, maar hij is toch geneigd om tijdelijk te verhuizen. De derde hypothese lijkt dus bevestigd te worden door de interviews. Er is echter geen interview afgenomen met een buurtbewoner met een korte verblijftijd, dus de vergelijking die in de hypothese wordt gesteld kan op basis van alleen deze interviews niet gemaakt worden.

Hypothese 5: Contacten binnen de wijk

Zowel Jan als Varışli leken veel mensen in de buurt te kennen. Er was daarom ook gevraagd of ze ook contacten buiten de wijk hadden. Op die manier is er geprobeerd meer informatie te krijgen over hypothese vijf. Jan en Varışli hadden beide vroeger meer contacten buiten de wijk, tegenwoordig hebben ze dat veel minder. Voor Jan lijken de contacten ook een belangrijke reden om niet te verhuizen. Hij lijkt erg verbonden te zijn met zijn buurt. Varışli wil echter wel weg al wil hij niet voor altijd weg. Dit lijkt te komen doordat hij wel veel vrienden en familie in Turkije heeft wonen. Hij heeft daarnaast ook familie en vrienden in Nederland wonen en wil daarom niet voor goed terug naar Turkije. Hij voelt zich minder verbonden met de buurt dan Jan, maar ook hij wil terugkomen en voelt zich tot op een zekere hoogte verbonden met de buurt. De hypothese worden dus ondersteund door deze twee interviews. Contacten lijken een belangrijke oorzaak te zijn voor deze twee personen om zich verbonden te voelen met de buurt.

Hypothese 6: Etnische groepen

Volgens Jan kan iedereen goed in de wijk met elkaar opschieten, de verschillende etniciteiten gaan gewoon met elkaar om en er zijn geen problemen omdat er verschillende etniciteiten in Carnisse wonen. De verschillende etniciteiten komen ook allemaal naar het buurtcentrum waar hij werkzaam is en ze zijn welkom op de verschillende feesten die de diverse etniciteiten organiseren. Zo heeft Jan wel eens een Pakistaanse bruiloft in het buurtcentrum bezocht. Hij heeft dus veel contacten met andere etnische groepen, maar er bleek ook al eerder dat hij ook zeer verbonden met zijn buurt is. Varişli zegt echter dat er vroeger veel meer en veel beter contact was tussen de etniciteiten. Ook zegt hij dat er vroeger meer Nederlanders in de wijk woonden dan tegenwoordig. Er zijn nu veel grotere etnische groepen en er is weinig contact tussen deze groepen, uit het interview blijkt echter dat hijzelf wel contacten heeft met bewoners van andere etniciteiten. Hij voelt zich minder met de buurt verbonden dan Jan.

De zesde hypothese wordt dus niet volledig ondersteund door de afgenomen interviews. Gedurende beide interviews werd er ook een etnische groep genoemd die problemen of overlast in de wijk veroorzaakte, dit zijn vaak ook de etnische groepen die minder goede contacten hebben met de andere groepen in de buurt. Opvallend is dat in beide interviews twee verschillende groepen worden genoemd die de problemen veroorzaken. Jan vond dat vooral de Polen problemen veroorzaakten in de wijk. Hij vertelde dat deze vooral overdag in de buurt van winkels alcohol staan te drinken en dat schrikt buurtbewoners af. Varişli ondervond meer last van de jongeren in de wijk. De jongeren maakten 's nachts de buurt onveilig, volgens hem slaan ze ruiten in, veroorzaken geluidsoverlast, drinken teveel alcohol en doen aan drugs. Varişli legt de schuld alleen niet compleet bij de jongeren. Hij zegt dat de jongeren geen werk kunnen vinden, omdat ze niet gestudeerd hebben. Dat is volgens hem de reden dat ze overlast veroorzaken. Vooral bij het verhaal over de Polen blijkt dat de mensen van deze groep weinig sociale contacten hebben met andere groepen in de wijk. Buurtbewoners die problemen in de wijk veroorzaken, zijn waarschijnlijk ook minder verbonden met de buurt.

Hypothese 7: Intensieve sociale contacten

Jan en Varişli hebben beide veel intensieve sociale contacten in de wijk. Jan spreekt veel mensen bij het buurtcentrum waar hij bijna dagelijks is. Onderweg naar het buurtcentrum komt hij ook veel mensen tegen met wie hij al snel anderhalf uur mee kan praten. Hij gaat ook vaak bij zijn burens op bezoek. Varişli kent ook veel mensen, gedurende het interview groette hij veel passanten en zij hem. Hij vertelde dat hij ook intensieve contacten binnen de wijk had. Zo spreekt hij veel buurtbewoners in het café, op zijn vroegere werkplek en in de moskee. Jan is verder zeer verbonden met zijn buurt en ook Varişli voelt zich gedeeltelijk verbonden met zijn buurt. De uitkomsten van de interviews komen dus overeen met hypothese zeven: Huishoudens met vooral oppervlakkige sociale contacten binnen de wijk hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met vooral intensieve sociale contacten binnen de wijk.

Nu duidelijk is geworden hoe de uitspraken in de interviews verband houden met de opgestelde hypothesen, zullen in hoofdstuk 4 de kenmerken van de steekproef nader worden besproken.

In dit hoofdstuk wordt eerst de respons van de steekproef behandeld. Daarna worden enkele kenmerken van de respondenten beschreven zoals die naar voren zijn gekomen uit de enquêtes die zijn afgenomen in Rotterdam Zuid. Aan de hand van beschrijvende statistiek worden een viertal voor dit onderzoek relevante variabelen geïnterpreteerd. Daarnaast worden deze variabelen getoetst op representativiteit. Indien nodig worden daarbij ook wegingsfactoren berekend.

H4. Kenmerken Steekproef

Uit de literatuur omtrent de verhuisgeneigdheid, en dan met name de rol van sociale contacten in het al dan niet ontstaan van een plan om te verhuizen, is gebleken dat onder andere de persoonlijke variabelen 'Etniciteit' en 'Hoogte van het besteedbaar inkomen' een rol spelen bij de vorming van het soort sociale contacten dat opgebouwd wordt met andere bewoners in de wijk (o.a. in Andersen (2008), Bolt en Dekker (2005) en Keans en Parks (2003)). Aangezien deze variabelen theoretisch gezien een significant effect hebben op de soort sociale contacten, en daarmee dus ook op de verhuisgeneigdheid van bewoners (Dautzenberg, 2008), is het interessant om de verdeling van de steekproefresultaten op het gebied van de kernvariabelen etniciteit en hoogte van het besteedbaar inkomen te beschrijven. Verder worden leeftijd en de verdeling van huur- en koopwoningen in de wijk behandeld. Vervolgens zal de wens om te verhuizen onder de respondenten in beeld worden gebracht, en tot slot zal een van de zes hechtingsmotieven (Cuba en Hummon, 2003) onder de respondenten worden beschreven.

4.1 Respons en representativiteit

De grootte van de steekproef was 900 huishoudens in Carnisse en Tarwewijk. Deze steekproef heeft uiteindelijk 144 enquêtes opgeleverd. De respons van de steekproef was dus 16%. Deze lage respons is niet ongevoel, maar kan de resultaten van het onderzoek beïnvloeden. Bij een lage respons kan de steekproef minder representatief worden voor de gehele populatie van de wijken Carnisse en Tarwewijk. Representativiteit kan getoetst worden door middel van een representativiteitsanalyse. Een steekproef is representatief als alle leden in de populatie een even grote kans te hebben om deel uit te maken van de steekproef. Hiervoor dienen de respondenten willekeurig geselecteerd te worden uit de populatie zodat de vertegenwoordiging van verschillende groepen uit de populatie op toeval berust. Aan deze eerste representativiteitseis is in dit onderzoek voldaan. Behalve de willekeurige selectieprocedure moet worden getoetst of de verdeling van een kenmerk in de steekproef representatief is voor de verdeling van hetzelfde kenmerk in de populatie. Om deze toets uit te kunnen voeren moet bekend zijn wat de populatieparameters zijn van een aantal voor het onderzoek inhoudelijk relevante variabelen. Deze variabelen worden verder uitgewerkt in de volgende paragrafen.

4.2 Etniciteit

De vertegenwoordiging van de verschillende etnische groepen in de steekproef is af te lezen in tabel 4.1. Van de steekproef heeft ongeveer 58 procent gezegd dat ze zichzelf als Nederlander zien en dat ze zich dus ook Nederlands voelen. Onder 'anders, namelijk' kwamen voornamelijk Pakistanen, Polen, Portugezen, Afrikanen en Hindoestanen voor. Geen van deze etniciteiten maakte echter een groot deel uit van de gehele steekproef. De andere etniciteiten komen veel minder vaak voor. Belangrijk bij de interpretatie van de verschillende etniciteiten is dat er in de enquête alleen is gevraagd tot welke etniciteit de respondent zichzelf rekent en niet tot welke etniciteit de respondent officieel behoort. Er zouden dus bijvoorbeeld veel allochtonen in de steekproef kunnen zijn geweest die zichzelf als Nederlander zien en dat dus ook hebben ingevuld. Volgens het theoretisch kader kan een hoge heterogeniteit leiden tot een lagere buurtverbondenheid. In de steekproef is er echter een grote homogeniteit. De steekproef zou dan mogelijk een hogere buurtverbondenheid hebben. De variabele etniciteit is op representativiteit getoetst door middel van een Chi-kwadraat toets. De steekproef bleek voor de variabele etniciteit niet representatief te zijn. De variabele kon echter wel gewogen worden (zie de bijlagen voor een tabel met de exacte wegingsfactoren).

Tabel 4.1: Verhoudingen tussen etniciteiten in de steekproef.

	Frequency	Percent
Nederlands	84	58,3
Turks	11	7,6
Surinaams	10	6,9
Antilliaans	8	5,6
Marokkaans	6	4,2
Anders, namelijk	19	13,2
Total	138	95,8
Missing Values	6	4,2
Total	144	100,0

4.3 Inkomen

Naast etniciteit is in dit onderzoek beargumenteerd dat ook het inkomen een variabele is die significant invloed heeft op de buurtverbondenheid. Sterker nog, twee van de zes hypothesen binnen dit onderzoek richten zich op de invloed van inkomen op de buurtverbondenheid. In tabel 4.2 is af te lezen hoe de respondenten verdeeld zijn over de acht inkomensklassen binnen dit onderzoek. De meeste respondenten van de steekproef vallen in de lagere inkomenscategorieën. De meeste respondenten (20,8%) hebben een inkomen tussen €1000,- en de €1499,-. 19,4% van de respondenten heeft aangegeven een inkomen te hebben tussen de €1500,- en de €1999,- per maand. Bij de hogere inkomenscategorieën wordt het aantal respondenten per categorie steeds lager: 3,5% heeft uiteindelijk een inkomen van €4000,- of hoger. Het hoge aantal huishoudens in de lage inkomensklassen kan invloed hebben op de toetsing. Met weinig huishoudens in de hoge inkomensklassen is de vergelijking tussen de huishoudens met hoge en lage inkomens minder goed te maken. De inkomensverdeling is ook op representativiteit getoetst, maar de inkomensklassen zijn wel aangepast om de data van de enquêtes te kunnen vergelijken met de data van het CBS. Uit de toets bleek dat de variabele inkomen wel representatief was. Dat betekent dat er geen wegingsfactoren hoeven te worden berekend voor de toetsen die met inkomen verbonden zijn.

Tabel 4.2: Inkomensverhoudingen in de steekproef.

	Frequency	Percent
0-999 euro	18	12,5
1000-1499 euro	30	20,8
1500-1999 euro	28	19,4
2000-2499 euro	17	11,8
2500-2999 euro	13	9,0
3000-3499 euro	11	7,6
3500-3999 euro	1	,7
Meer dan 4000 euro	5	3,5
Total	123	85,4
Missing Values	21	14,6
Total	144	100,0

4.4 Leeftijd

Leeftijd kan een groot effect hebben op het aantal contacten binnen de wijk. Jongeren zijn vaak erg mobiel en kunnen dus overal contacten onderhouden. Ouderen hebben vaker meer moeite om ver van het huis te komen, dus voor ouderen is het minder goed mogelijk om buiten de wijk contacten te hebben. Voor deze analyse zijn alle leeftijden in leeftijdsklassen ingedeeld, gelijk aan de leeftijdsklassen van het CBS.

Tabel 4.3 Toont de gegevens over de leeftijden in de steekproef. De laagste leeftijdsklasse (0-15 jaar) is niet meegenomen in de tabel, omdat niemand uit die leeftijdsklasse is geënquêteerd. Veruit de meeste respondenten van de steekproef waren tussen de 25 en 45 jaar oud (54,2%). Verder is er nog een groot aandeel van de respondenten tussen de 45 en 65 jaar oud (24,3%). Het lage percentage tussen de 15 en 25 jaar kan gedeeltelijk verklaard worden door het feit dat deze leeftijdsklasse kleiner is dan de andere leeftijdsklassen. De variabele leeftijd is ook op representativiteit getoetst en daaruit bleek dat de steekproef niet representatief was voor de variabele leeftijd. Er zijn daarom ook voor deze variabele wegingsfactoren berekend in de bijlagen.

Tabel 4.3: Verdeling van de leeftijden in de steekproef.

	Frequency	Percent
Valid 15-25 jaar	12	8,3
25-45 jaar	78	54,2
45-65 jaar	35	24,3
65+	19	13,2
Total	144	100,0

4.5 Huur- en koopwoningen

Uit de literatuur bleek dat huiseigenaren over het algemeen meer met de buurt verbonden zijn dan huurders. Van de steekproef bleek 58,2% van de huishoudens een koopwoning te hebben. De overige 41,8 % van de steekproef waren huurders. Het hoge aantal koopwoningen zou mogelijk kunnen leiden tot een hoog aantal huishoudens die zich met de buurt verbonden voelen. Vanwege de invloed van deze variabele is er voor gekozen om de ook op representativiteit te toetsen. Uit deze toets bleek dat de steekproef niet representatief was voor de variabele huur- en koopwoningen. Voor toetsen met deze variabele zal er gewogen moeten worden. Ook deze wegingsfactoren staan in de bijlagen.

4.6 Verhuiscapaciteit & Hechtingsmotieven

Tabel 4.3: De antwoorden op de vraag of de respondent van plan is te verhuizen binnen nu en twee jaar.

	Frequency	Percent
Valid nee	96	66,7
ja	42	29,2
Total	138	95,8
Missing values	6	4,2
Total	144	100,0

Het overkoepelende thema in dit onderzoek is verhuiscapaciteit. Dit thema wordt daarom in deze paragraaf behandeld. In tabel 4.3 staan de antwoorden op de vraag: Bent u van plan binnen nu en twee jaar te verhuizen? In de steekproef gaf slechts 29,2% van de respondenten aan dat ze van plan zijn te verhuizen binnen nu en twee jaar. Ruim 60% van de respondenten gaf aan dat niet van plan te zijn. Dat is opvallend, omdat toch veel mensen slechts een korte tijd in de wijk blijven wonen. Degene die verhuizen krijgen hun verhuiscapaciteit wellicht pas vlak voordat ze vervolgens daadwerkelijk gaan verhuizen. Dit kan te maken hebben met de eerder genoemde etnische homogeniteit.

Zoals is weergegeven in het theoretisch kader zijn er binnen de literatuur zes hechtingsmotieven beschreven (Cuba en Hummon, 2003). Eén daarvan is het hebben van vrienden in de buurt of omgeving. In tabel 4.4 staan de antwoorden op de stelling: Veel van mijn vrienden wonen in dezelfde buurt als waar ik nu woon. Ongeveer 42% was het hiermee oneens of helemaal mee oneens. Deze bewoners hebben dus vooral vrienden buiten de buurt wonen. Ongeveer 40% was het eens of helemaal eens met de stelling. Niet voor iedereen is het hebben van vrienden in de buurt dus een hechtingsmotief.

Tabel 4.4: De antwoorden op de vraag of de respondent veel vrienden in de buurt heeft wonen.

	Frequency	Percent
Helemaal oneens	17	11,8
Oneens	44	30,6
Niet oneens en niet eens	22	15,3
Eens	41	28,5
Helemaal eens	16	11,1
Total	140	97,2
Missing values	4	2,8
Total	144	100,0

Nu in dit hoofdstuk de respons van de steekproef is behandeld en enkele belangrijke (demografische)kenmerken zijn beschreven, zal in hoofdstuk 5 verder worden ingegaan op de resultaten van het onderzoek en het verband met de hypothesen die eerder zijn gesteld.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek naar sociale contacten in Carnisse en Tarwewijk uiteengezet. Per thema zullen de acht hypothesen behandeld worden.

H5. Resultaten

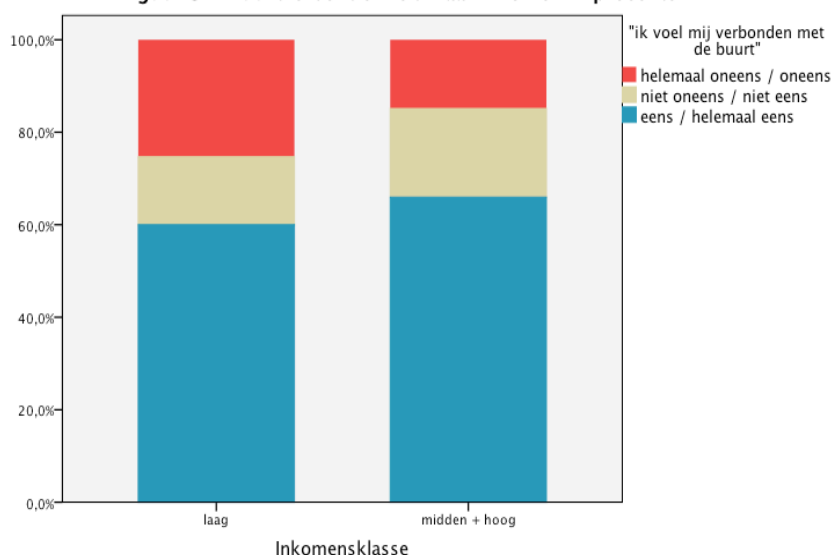
5.1 Buurtverbondenheid en Verhuigeneigdheid

In dit onderzoek is getoetst op buurtverbondenheid. Er is steeds per thema gekeken of er een verband is tussen bijvoorbeeld contacten binnen/buiten de wijk en buurtverbondenheid. Om deze thema's te koppelen aan verhuigeneigdheid was het nodig om een statistisch verband aan te tonen tussen buurtverbondenheid en verhuigeneigdheid. Uit de statistische analyse blijkt dat 61,4% de bewoners het eens met de stelling: 'ik voel me verbonden met de buurt'. Slechts 22,1% is oneens en 16,4% van de bewoners is het niet eens/niet oneens met de stelling. Uit toetsing blijkt dat er een verband is tussen buurtverbondenheid en verhuigeneigdheid ($\chi^2(4)=19,5$; $p<0,01$), het betreft een matig sterk verband ($V=0,378$). Hieruit blijkt dat de ondervraagde bewoners uit Carnisse en Tarwewijk minder geneigd zijn te verhuizen naarmate zij zich meer verbonden voelen met de buurt. De opgestelde hypothese wordt dus onderschreven en de in de literatuur (onder andere Dautzberg (2008) en Bolt en Torrance (2005)) gevonden verbanden zijn ook geldig in Carnisse en Tarwewijk. De mate van vertrouwdsheid en verbondenheid met de buurt is van invloed op de verhuigeneigdheid van de inwoners van Carnisse en Tarwewijk. Met deze uitkomst kan aangenomen worden dat wanneer een stelling in verband staat met buurtverbondenheid, het ook in verband staat met verhuigeneigdheid.

5.2 Inkomen

Over inkomen zijn binnen dit onderzoek twee hypothesen opgesteld. Er werd verwacht dat huishoudens met een hoger inkomen een lagere buurtverbondenheid zouden hebben dan huishoudens met een lager inkomen. Ook werd verwacht dat bewoners van deze twee wijken met een hoger inkomen meer sociale contacten buiten de wijk zouden hebben.

Figuur 5.2: Buurtverbondenheid naar inkomen in procenten

Eén van die stellingen gaat over inkomen en buurtverbondenheid. Uit figuur 5.2 blijkt dat het grootste onderscheid tussen bewoners met laag tegenover midden/hoog inkomen zit in het aandeel bewoners dat zich niet verbonden voelt met hun buurt (25,3 % van de lage inkomens tegenover 14,9% van de midden/hoge inkomens). Wat echter vooral naar voren komt uit figuur 5.2 is dat er geen grote verschillen zijn tussen beide inkomensklassen. Het aandeel

bewoners dat aangeeft zich verbonden te voelen met hun buurt verschilt tussen de inkomensklassen maar 6%, en het aandeel bewoners zonder uitgesproken gevoel omtrent verbondenheid met hun buurt verschilt tussen de lage en midden/hoge inkomensklasse slechts 4,4%. Dit beeld wordt bevestigd door de Chi-kwadraat toets die uitgevoerd: er is geen significant verband tussen inkomen en buurtverbondenheid bij inwoners van Carnisse en Tarwewijk ($\chi^2(2)=1,996$; $p=0,37$). Hiermee is de hypothese dat huishoudens met een hoger inkomen een lagere buurtverbondenheid hebben dan huishoudens met een lagere inkomen ontkracht. Aangezien in hoofdstuk 4 is vastgesteld dat de variabele inkomen uit de enquêteresultaten als representatief voor de populatie mag worden beschouwd, geldt het resultaat van de toets op het verband tussen inkomen en buurtverbondenheid voor alle inwoners van Carnisse en Tarwewijk. Dit is een interessant resultaat omdat daarmee Carnisse en Tarwewijk afwijken van algemene theorieën in de literatuur. Zo zouden volgens Dekker & Bolt (2005) bewoners van Nederlandse naoorlogse wijken met een hoger inkomen minder familie en vrienden in de buurt hebben dan buurtbewoners met een lager inkomen. Daarnaast blijkt uit onderzoek van Anderson (2008) dat inwoners met een hoger inkomen meer mogelijkheden hebben om sociale contacten buiten hun woonwijk te krijgen en te onderhouden. Desondanks deze elkaar versterkende theoretische concepten is er in Carnisse en Tarwewijk geen verband te ontdekken tussen inkomen en buurtverbondenheid.

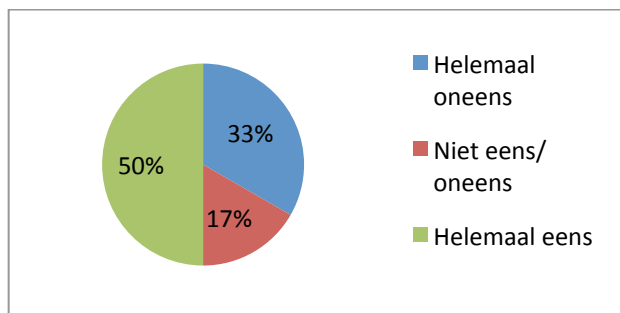
Met deze uitkomst is het ook niet verrassend dat er ook geen verband bleek te bestaan tussen inkomen en het hebben van sociale contacten buiten de wijk ($\chi^2(4)=4,68$; $p=0,3$). Op basis van de literatuur werd verwacht dat huishoudens met lage inkomens minder geld zouden hebben om buiten de wijk veel sociale contacten te hebben. De kosten om buiten de buurt te komen zijn misschien niet zo hoog dat het een barrière vormt voor de bewoners. Er bleek ook geen verband te bestaan tussen de hoogte van het inkomen en het aantal vrienden dat in de wijk woont ($\chi^2(4)=2,43$; $p=0,66$). Een mogelijke reden hiervoor is dat een groot deel van de bewoners na twee jaar verhuist naar een andere woning. Dat betekent dat deze mensen minder tijd hebben om vriendschappen te sluiten en daardoor dus mogelijk minder vrienden binnen de wijk en meer vrienden buiten de wijk hebben wonen. Verder bleek er geen verband te bestaan tussen de hoogte van het inkomen en het bestaan van goede vriendschappen binnen de wijk ($\chi^2(4)=1,36$; $p=0,85$). Concluderend kan gesteld worden dat in Carnisse en Tarwewijk inkomen niet van invloed is op de buurtverbondenheid en de contacten die ze buiten de wijk hebben. Een beleidsmatige implicatie zou kunnen zijn dat het aantrekken van bewoners in hogere inkomensklassen geen doel zou moeten zijn om de verhuisgeneigdheid en de buurtverbondenheid binnen deze wijken te beïnvloeden.

5.3 Sociale contacten

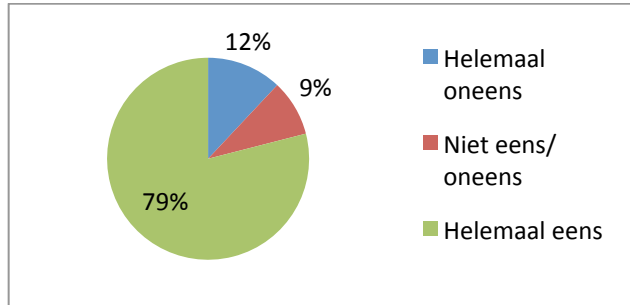
Binnen dit onderzoek is veel aandacht besteed aan het soort sociale contacten die mensen hebben. Steeds is hierbij gekeken naar de invloed van deze verschillende contacten op buurtverbondenheid. Hierin is een onderscheid gemaakt tussen a) sociale contacten binnen/buiten de wijk b) sociale contacten binnen/buiten eigen etnische groep en c) diepgaande/oppervlakkige sociale contacten. Uit de statistische analyse blijkt er geen verband te bestaan tussen het hebben van een sociaal leven in de wijk en de mate van buurtverbondenheid ($\chi^2(4)=4,9$; $p=0,3$). Dit is opmerkelijk, omdat uit andere onderzoeken is gebleken dat het sociale klimaat (Adriaanse, 2006) en de sociale relaties (Kasarda en Janowitz, 1974) wel van invloed zijn op de buurtverbondenheid. Twee andere stellingen die opgesteld zijn om het effect van een sociaal leven binnen of buiten de wijk op

buurtverbondenheid te meten, kunnen niet statistisch worden geanalyseerd. Er blijkt niet afdoende response om te voldoen aan de statistische voorwaarden. Wel lijkt er een verband te zijn. Onder de respondenten die het helemaal eens waren met de stelling dat zij vrienden in dezelfde buurt hebben wonen, is er een grotere groep (79%, figuur 5.3.2) die aangeeft het helemaal eens te zijn met de stelling dat zij zich verbonden voelen met de wijk. Onder de respondenten die aangaven het helemaal oneens te zijn met de stelling dat zij vrienden in de wijk hebben wonen, is er een kleinere groep die aangeeft zich verbonden te voelen (50%, figuur 5.3.1). De stelling "Ik heb goede vrienden in de buurt wonen" vertoont een vergelijkbaar effect, maar is eveneens niet statistisch toetsbaar wegens het niet voldoen aan de statistische voorwaarden. Vervolgonderzoek onder een grotere groep inwoners zou deze stelling statistisch toetsbaar kunnen maken en zo kan er worden bekeken of het verband daadwerkelijk bestaat.

Figuur 5.3.1. Mate van buurtverbondenheid bij respondenten die aangeven het er helemaal mee oneens te zijn met de stelling "Ik heb veel vrienden in de wijk".

Figuur 5.3.2. Mate van buurtverbondenheid bij respondenten die aangeven het er helemaal mee eens te zijn met de stelling "Ik heb veel vrienden in de wijk".

5.4 Etniciteit

Vervolgens is er gekeken of omgang met de andere etniciteiten van invloed is op buurtverbondenheid. Voor de analyse van de hypothese omtrent de verwachte samenhang tussen de mate van interetnisch sociaal contact en de buurtverbondenheid van inwoners uit Carnisse en Tarwewijk is vanwege de ordinale meetschaal van de variabelen gekozen om de enquêtegegevens in een kruistabel tegen elkaar af te zetten. In tabel 5.6 (zie bijlage) is af te lezen dat het aandeel inwoners met een hoge buurtverbondenheid vrijwel gelijk aan elkaar is ongeacht de mate van interetnisch sociaal contact die deze inwoners hebben. Daarnaast is af te lezen dat bewoners die voornamelijk sociale contacten hebben binnen hun eigen etnische groep (bonding) relatief de grootste groep bewoners heeft met een lage buurtverbondenheid. Hierdoor zijn de inwoners met voornamelijk sociale contacten binnen

hun eigen etnische groep de meest uiteenlopende groep met betrekking tot verbondenheid met de buurt. De Chi-kwadraat toets bewijst dat deze relatief kleine verschillen in buurtverbondenheid ertoe leiden dat er geen significant verband bestaat tussen de mate van interetnisch contact en buurtverbondenheid bij inwoners van Carnisse en Tarwewijk ($\chi^2(4)=6,551$; $p=0,16$). De hypothese *'huishoudens met meer sociale contacten buiten hun eigen etnische groep hebben een lagere buurtverbondenheid dan huishoudens met meer sociale contacten binnen hun eigen etnische groep'* is hierdoor ontkracht. Dit kan te maken hebben met de manier waarop is etniciteit gemeten in dit onderzoek. Er is namelijk niet naar de officiële etniciteit gevraagd, maar naar de etniciteit waar de respondent zich bij voelt horen.

5.5 Weak Ties en Strong Ties

Ook is gekeken naar het hebben van diepgaande tegenover oppervlakkige sociale contacten. Uit statistisch onderzoek blijkt dat 77,7% graag een praatje met de buren maakt. 60% heeft goede vrienden in de buurt wonen en 50,7% zegt naar een buurtactiviteit te gaan als deze georganiseerd wordt. Toch zegt 25% geen goede vrienden in de buurt te hebben en niet naar een buurtactiviteit te gaan.

Van bewoners met oppervlakkige sociale contacten voelt 75,7% zich verbonden met de buurt en 12,9% voelt zich niet verbonden van bewoners met oppervlakkige sociale contacten. Van bewoners met diepgaande sociale contacten is dit 76,8%, en van hen voelt 13,4% zich niet verbonden met de buurt. Er is dus geen onderscheid tussen bewoners met diepgaande sociale contacten en bewoners met oppervlakkige sociale contacten met hoe verbonden ze zich voelen met de buurt. Wel is er een (zeer) zwak verband ($V=0,289$) tussen oppervlakkige sociale contacten en buurtverbondenheid ($\chi^2(4)=23,216$; $p=0,000$). Tussen diepgaande sociale contacten en buurtverbondenheid is er een matig sterk verband ($V=0,323$) aangetroffen ($\chi^2(4)=28,835$; $p=0,000$). Zowel als de bewoners diepgaande contacten als oppervlakkige contacten hebben, zijn de bewoners van Tarwewijk en Carnisse meer buurt verbonden dan wanneer bewoners een van deze contacten niet hebben. Bij diepgaande contacten is het verband wel sterker dan bij oppervlakkige contacten. Uit de literatuur bleek dat de wijk waarin je woont nog steeds een belangrijke plek is om diepgaande contacten op te doen (Henning en Liesberg, 1996). Ook stelde Anderson (2008) dat het hebben van diepgaande contacten de verhuigeneidheid van bewoners verminderd. In Carnisse en Tarwewijk is het ook zichtbaar dat diepgaande sociale contacten de buurttevredenheid verhogen en dus de verhuigeneidheid verlagen. Wat niet uit de literatuur bleek maar wel in Carnisse en Tarwewijk zo is, is dat ook oppervlakkige contacten de buurtverbondenheid verhogen. Wel gaven Henning en Lieberg (1996) aan dat oppervlakkige contacten van invloed kunnen zijn, maar dat diepgaande contacten belangrijker zijn. In Carnisse en Tarwewijk zijn beide type contacten vrijwel even belangrijk.

Een beleidsimplicatie hieromtrent zou kunnen zijn dat de beïnvloeding van de mate van sociaal contact bijna geen invloed heeft op de buurtverbondenheid in Carnisse en Tarwewijk.

5.6 Social Anchors

Binnen dit onderzoek is ook gekeken naar twee kenmerken van de respondenten, namelijk het hebben van schoolgaande kinderen onder de 12 en de verblijftijd in de wijk. In hoofdstuk 1 is aan de orde gekomen dat 'Social Anchors' buurtcontacten en buurtverbondenheid

kunnen versterken. Daarnaast bleek dat een school een vorm van een 'Social Anchor' kan zijn. Uit de Chi-kwadraat toets blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen het hebben van kinderen op de basisschool en buurtverbondenheid ($\chi^2(4)=3,17$; $p=0,53$). Huishoudens met kinderen onder de twaalf jaar zijn niet meer met de buurt verbonden dan huishoudens zonder kinderen onder de twaalf jaar. Voor buurtbewoners met kinderen uit Carnisse en Tarwewijk zijn basisscholen misschien geen 'Social Anchor' en zijn basisscholen geen plaats waar ze andere buurtbewoners met kinderen ontmoeten. Er kunnen voor de bewoners met kinderen andere belangrijkere plaatsen zijn waar ze sociale contacten tegenkomen, zoals het buurtcentrum of het park.

5.7. Verblijftijd

Uit de analyse blijkt dat meer dan de helft van de bewoners in Tarwewijk en Carnisse 1-10 jaar in de wijk woont (63%). 6% van de bewoners woont er al 30 jaar of langer. Van de bewoners die 1-10 jaar in de wijk wonen voelt 51,7% zich verbonden met de buurt. Van de bewoners die >11 jaar in de wijk wonen is dit 79,6%. Ook voelen 2 keer zoveel mensen van de bewoners die <10 jaar in de wijk wonen zich niet verbonden met de buurt dan bewoners die al langer dan 11 jaar in de wijk wonen (27,6% tegenover 12,2%). Er is een verband gevonden tussen de verblijftijd en de buurtverbondenheid. ($\chi^2(4)=10,326$; $p=0,006$). Dit verband is (zeer) zwak $V=0,276$. Als men langer in de wijk woont is men meer buurt verbonden dan wanneer men korte tijd in de wijk woont. In de literatuur kwam al naar voren dat sociale relaties de buurttevredenheid positief beïnvloeden (Kasarda en Janowitz, 1974). Wat in de literatuur is gevonden geldt ook voor Tarwewijk en Carnisse.

In dit hoofdstuk worden de conclusies van dit onderzoek uiteengezet. Ook zal worden gekeken naar welk vervolgonderzoek eventueel nodig is. Daarnaast wordt in de discussie een kritische reflectie gegeven op eigen onderzoek.

H6. Conclusie & discussie

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van sociale contacten op de verhuiscapaciteit van bewoners van Carnisse en Tarwewijk. Hiervoor is een centrale hoofdvraag opgesteld die luidt:

“In hoeverre is er een verband tussen het hebben van sociale contacten tussen bewoners in de wijken Carnisse en Tarwewijk en de verhuiscapaciteit van deze bewoners?”

Naar aanleiding van de gevonden resultaten kan worden gesteld dat sociale contacten van invloed zijn op de verhuiscapaciteit van bewoners in Carnisse en Tarwewijk. Toch zijn niet alle hypothesen die deze stelling onderbouwen bevestigd. Het hebben van sociale contacten tussen bewoners in Carnisse en Tarwewijk is van invloed op de verhuiscapaciteit, maar niet bij alle aspecten van sociale contacten werd een verband gevonden met verhuiscapaciteit.

Dit onderzoek heeft bevestigd dat bewoners die al lange tijd in Carnisse en Tarwewijk wonen een lagere verhuiscapaciteit hebben. Ook bleek dat het hebben van diepgaande contacten binnen de wijk de verhuiscapaciteit afzwakt, maar daarnaast bleken bewoners ook minder verhuiscapaciteit te zijn wanneer ze oppervlakkige contacten hadden. Uit de interviews bleek ook dat de contacten binnen de wijk een belangrijke reden kunnen zijn om niet te verhuizen. Contacten buiten de wijk kunnen daarentegen de capaciteit om te verhuizen vergroten, zoals blijkt uit het interview met de Turkse bewoner. Verhuiscapaciteit in Carnisse en Tarwewijk zou dus verminderd kunnen worden door de contacten tussen buurtbewoners te verbeteren. Niet elke bewoner zou naar een buurtactiviteit gaan, maar uit de interviews blijkt dat er wel plaatsen nodig zijn om andere buurtbewoners te ontmoeten, zoals een buurtcentrum of een andere openbare ruimte. Ondanks dat in de literatuur naar voren kwam dat inkomen invloed heeft op de buurtverbondenheid met de wijk, bleek dit voor Tarwewijk en Carnisse niet te gelden. Basisscholen bleken in Tarwewijk en Carnisse geen ‘social anchor’ te zijn. Volgens het interview met de vrijwilliger van het buurtcentrum kan het hebben van kinderen de verhuiscapaciteit zelfs vergroten voor de huishoudens bij de drukke wegen in Carnisse en Tarwewijk, omdat het niet veilig is voor kinderen. Verder hadden de bewoners met contacten met andere etniciteiten geen lagere buurtverbondenheid dan buurtbewoners die geen contacten hadden met andere etniciteiten. Tot slot bleek dat in Tarwewijk en Carnisse het hebben van sociale contacten buiten de wijk geen invloed had op de verhuiscapaciteit.

In dit onderzoek wijken sommige bevindingen af van de literatuur. Zo bleek uit de literatuur dat inkomen, contacten buiten de wijk en het hebben van schoolgaande kinderen van invloed is op verhuiscapaciteit. In dit onderzoek zijn deze verbanden niet bevestigd. Ook bleek er geen verband te zijn tussen het hebben van sociale contacten tussen verschillende etniciteiten en buurtverbondenheid. Dit duidt erop dat de situatie in Carnisse en Tarwewijk afwijkt van de bevindingen van andere onderzoeken over sociale contacten en verhuiscapaciteit. Dit zou kunnen komen doordat Carnisse en Tarwewijk

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

achterstandsbuurtten zijn. Ook kan het zijn dat door de diverse etnische samenstelling van Carnisse en Tarwewijk zij verschillen van andere wijken. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat mensen in Carnisse en Tarwewijk gemiddeld eerder verhuizen dan in wijken van andere onderzoeken, en dat dit van invloed is op de relatie tussen sociale contacten en verhuisgeneigdheid. Verder onderzoek moet uitwijzen wat de oorzaak is van het feit dat Carnisse en Tarwewijk afwijken van wijken beschreven in de literatuur.

Tot slot moeten er kritisch gekeken worden naar de werkwijze van dit onderzoek en de invloed die de werkwijze kan hebben op de resultaten. Allereerst waren sommige toetsen niet uitvoerbaar omdat de celvulling te laag was. Bij verder onderzoek zou hiervoor een grotere steekproef kunnen worden genomen om zo ook deze toetsen uitvoerbaar te maken. Verder zou het kunnen zijn dat de operationalisatie niet precies dekkend was voor wat er gemeten moest worden. De variabele etniciteit is bijvoorbeeld niet volgens de officiële manier gemeten, in plaats daarvan is gevraagd naar etniciteit waar de respondent zich bij voelt horen, omdat dit belangrijker leek in verband met sociale contacten. Dit kan de uitkomsten van de hypothese over de contacten met andere etniciteiten beïnvloeden. Verder ontbrak er in de enquête ook de vraag over het geslacht van de respondenten, daardoor was het niet mogelijk om voor de variabele geslacht op representativiteit te toetsen. Daarnaast was het ook niet mogelijk om op huishoudentype te toetsen, omdat er geen gegevens gevonden waren over de huishoudentypen van de gehele populaties van Carnisse en Tarwewijk. Ook dit kan in verder onderzoek geoptimaliseerd worden. Tevens zou in verder onderzoek 'Social Anchors' verder onderzocht kunnen worden, er is nu louter gevraagd naar de invloed van de aanwezigheid van een kinderen onder de 12 jaar, maar andere 'Social Anchors' zoals een sportschool of buurtcentrum zijn niet meegenomen in dit onderzoek.

H7. Bijlagen

Topiclijst Interview H3.

Topiclijst Interview buurtbewoner

- Uitleggen waar interview voor dient en waar het onderzoek over gaat
- Algemene persoonskenmerken: naam, leeftijd, geslacht, verblijfsduur in de wijk, kinderen
- Diepte van buurtcontact
 - *Hoe is algemene sfeer in de wijk?
 - *Gaaf u goed om met uw bureu?
 - *Spreekt u elkaar vooral op straat of gaat u ook wel eens langs?
 - *waar gaan gesprekken met de bureu over?
 - *Heeft u veel goede vrienden binnen de wijk of vooral buiten de wijk?
- Contacten met andere etniciteiten
 - *Gaaf u om met mensen van een andere etniciteit?
 - *Hoe gaan etniciteiten met elkaar om in de wijk (problemen?)
 - *Hoe wordt er door u gekeken naar het multiculturele karakter van de wijk?
- Verhuisgeneigdheid
 - *Bent u van plan te verhuizen?
 - *Waarom wel/niet?
 - *Voelt u zich thuis/veilig in de wijk?
- Ingaan op zaken die geïnterviewde aandraagt.
- Heeft geïnterviewde nog vragen. Bedanken.

Topiclijst Interview professional

- Uitleggen waar interview voor dient en waar het onderzoek over gaat
- Algemene persoonskenmerken: naam, leeftijd, geslacht, werk..
- Diepte van buurtcontact
 - *Hoe is algemene sfeer in de wijk?
 - *Gaan de bureu goed met elkaar om?
 - *Wat wordt er in het buurthuis georganiseerd aan activiteiten?
 - *Komen er veel mensen op af en hoe beïnvloeden deze activiteiten sociale contacten van buurtbewoners onderling?
 - Contacten tussen etniciteiten
 - *Hoe gaan mensen van verschillende etniciteiten met elkaar om?
 - *Komen verschillende etniciteiten in het buurthuis bijeen?
 - *Hoe zou onderling contact tussen etniciteiten verbeterd kunnen worden (politiek beleid/initiatieven van onderaf/niet)?
- Ingaan op zaken die geïnterviewde aandraagt.
- Heeft geïnterviewde nog vragen. Bedanken.

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

Codeerschema

Bij de codes is de data over de geïnterviewde zelf en de data over andere buurtbewoners samengenomen in één code.

Rood = Intensieve contacten of oppervlakkige contacten binnen de wijk.

Blauw = Contacten binnen of buiten de wijk.

Groen = Contacten tussen etniciteiten.

Oranje = Buurtverbondenheid (Of onderwerpen waaruit blijkt dat hij verbonden is met de buurt).

Paars = Problemen in de wijk.

Cursief = Verblijftijd.

Bruin = Huishoudens met kinderen.

Interview 1

Voor het interview met een 'professional' is er geprobeerd om een medewerker van het buurtcentrum Hart voor Carnisse te spreken. Bij de receptie had iedereen het druk, maar ze vertelden wel dat Jan misschien tijd voor een interview zou hebben. Hij zat buiten met iemand te praten.

Wie van jullie is Jan?

De oudere man steekt zijn hand op.

Wij zijn studenten van de Universiteit Utrecht en wij doen een onderzoek naar deze wijk en de contacten tussen buurtbewoners. Er schijnen nogal veel mensen te verhuizen uit deze wijk. Daarvoor moeten we ook buurtbewoners interviewen. Heeft u tijd voor een interview?

Jan knikte en zei dat we konden gaan zitten.

Hoe lang woont u al in Carnisse?

Ik ben nu 72 en woon nu al 32 jaar in deze wijk.

Wat doet u zoal in de wijk?

Ik ben nu met pensioen. Vroeger werkte ik in de bouw en ik heb ook veel geschilderd. *Nu ben ik vrijwilligers bij het Hart voor Carnisse en ik ben hier elke dag.*

Waarvoor wordt het buurtcentrum gebruikt?

Er worden veel verschillende activiteiten georganiseerd in het Hart voor Carnisse. Zo is er vier keer per week kickboxen. Daar ben ik altijd bij. Ook wordt er bingo en naailessen georganiseerd. Er komen veel mensen naar het buurtcentrum voor deze activiteiten en iedereen is welkom.

Wat vindt u zelf van de buurt.

Ik vind dat er niks mis mee is. Ik heb met niemand problemen. *De sfeer in de buurt is goed en mensen gaan goed met elkaar om.*

Heeft u veel contacten in de buurt en komt u wel eens bij uw burens op bezoek?

Ik ken zeker veel mensen in deze buurt. Ik kom ongeveer twee keer per week bij mijn burens op bezoek. Ik loop soms expres om als ik een open deur zie, omdat ik anders wordt uitgenodigd om binnen te komen. Dan kan ik moeilijk nee zeggen en dan ga ik ook niet snel weer weg. Zulke bezoeken kosten me vaak een anderhalf uur. Ik vind zulke bezoeken wel leuk, maar het kost me zoveel tijd. Ik heb gewoonweg geen tijd om alle uitnodigingen aan te nemen.

Heeft u al uw contacten binnen deze wijk?

Ja, de meeste mensen die ik ken wonen in de buurt. Ik zou ook niet weg willen. Vroeger had ik ook kennissen in verder weg. De reden waarom mensen uit deze wijk verhuizen zijn kinderen. Als kinderen aan een drukke weg wonen, zoals de Pleinweg, dan is het lastig om deze kinderen buiten te laten spelen. Die moeten de hele tijd in de gaten gehouden worden. Mensen verhuizen omdat kinderen hier niet overal veilig kunnen spelen. Ik heb vroeger ook meegeholpen aan TOS. Er was een opslagplaats voor speelgoed niet ver van hier. Kinderen

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

konden hier met veel verschillende soorten speelgoed spelen. Ik hield ze ondertussen in de gaten en ik was daar ook elke dag. Gemiddeld kwamen daar vijftig tot zestig kinderen op af per dag. Tegenwoordig is dat er niet meer.

Bent u lid van nog meer organisaties dan Hart voor Carnisse?

Ja, ik ben ook lid van de bewonersorganisatie. Die helpen mensen met het invullen van papieren voor bijvoorbeeld de belasting. Ook kunnen mensen hier klachten indienen over problemen in de wijk.

Zijn er ook problemen in de wijk?

Er zijn geen grote problemen in de wijk. Het grootste probleem dat ik op dit moment heb, zijn de Polen. Zij veroorzaken veel problemen in de wijk. In de winkelstraat hangen ze bijvoorbeeld rond bij de ingang van de winkels. Daarbij staan ze ook bier te drinken. Door de Polen durft niet iedereen daar meer boodschappen te doen. Ze gaan liever naar de Albert Heijn bij het Zuidplein. De overlast komt vooral doordat de Polen teveel drinken. Zelf heb ik niet teveel last van de Polen. Af en toe schreeuwen ze wat onverstaanbaars naar me en dan zeg ik: Het is goed, joh.

De politie houdt ze wel in de gaten nu. Er zijn zelfs agenten in burger die in de buurt van de Polen rondlopen. Ik praat wel eens met die politieagenten en soms kijken die Polen dan naar ons, want dan hadden ze opeens net een bekeuring gekregen.

Van criminaliteit heb ik geen last. De rest van de bewoners gaat gewoon goed met elkaar om. Er is nu veel politietoezicht en dat heeft de criminaliteit heel erg verminderd. Nadat ik bij de politie had geklaagd over de criminaliteit, kwamen hier steeds meer agenten en nu is er veel minder criminaliteit. Ik ken de politie ook heel goed. Ik was eens met een buurman op het balkon aan het praten en opeens kwam er getoeter van beneden en er schreeuwde iemand: 'He, Jan!'. Dat was een agent die ik kende. Mijn buurman keek me wel raar aan toen hij dat zag.

Het zijn vooral de mensen die niet in deze buurt wonen die voor problemen zorgen. Ik heb nog nooit problemen gehad met de rest van de buurtbewoners.

Komen er steeds meer Polen die voor problemen zorgen?

Ja, vroeger waren er helemaal geen Polen. Nu worden het er steeds meer. Er zijn huisjesmelkers die het niet zoveel uitmaakt hoeveel en wie er in het huis woont, zolang ze betalen. Dus er zijn huizen waarin steeds meer Polen komen wonen. Er komen ook steeds meer Polen door het uitzendbureau. Polen zijn goedkopere arbeiders dan Nederlanders, want die zijn in Polen een nog lager loon gewend. Al die Polen komen in Nederland werken, omdat ze hier meer verdienen. Ik heb dat zelf vroeger ook zoiets gedaan. Mijn collega's in Nederland verdienden 300 gulden in de tijd dat ik in Duitsland 1200 gulden verdiende. Vroeger was dat probleem van uitzendbureaus minder. Toen waren het koppelbazen die voor goedkopere arbeidskrachten van buitenaf zorgden, maar die waren illegaal. Dat was dus een minder groot probleem.

Komen mensen uit de hele wijk naar Hart voor Carnisse of zijn het alleen de mensen die dichtbij wonen die hier komen?

Uit de hele buurt komen hier mensen heen. Er komen zelfs mensen uit Tarwewijk hierheen, omdat daar geen buurtcentrum is. Er zijn steeds minder buurtcentrums hier, omdat er geen geld meer voor is. Daarom komen er veel mensen hierheen. Voor veel mensen is het ook belangrijk dat Hart van Carnisse openblijft.

Gaan alle etniciteiten gewoon met elkaar om?

Ja, alle etniciteiten gaan normaal met elkaar om. Alle buurtbewoners kunnen gewoon goed met elkaar opschieten. Alleen de Polen gaan niet goed om met de rest van de buurtbewoners en zij komen ook niet naar het buurtcentrum.

Er was toch ook actie gevoerd voor Hart voor Carnisse?

Nee, er was niet zozeer actie voor gevoerd, maar dit pand is gekraakt. Vroeger was hier een ander centrum: 'De Zeemeeuw'. Hier kwamen toen vooral mensen van rond de twintig. Het pand kwam leeg te staan en toen hebben we besloten om het te kraken, zodat we een buurtcentrum konden hebben. **We hebben alles zelf gedaan. Toen we hier begonnen was het een bouwval. Elke deur had bijvoorbeeld een andere kleur en was slecht geleverd. Ik heb toen alles opgeknapt en geschilderd. Ik kon helaas niet alles verven voor de opening. Ik was begonnen in mei en in juni werd het al geopend. Ik had toen alleen de voorkant kunnen opknappen, maar de mensen waren wel onder de indruk.** Nu zijn we de helden van Rotterdam. Buurtbewoners zeggen dat Hart voor Carnisse niet gemist kan worden. Het werd zelfs genoemd in een toespraak van de loco-burgemeester over Rotterdam samen met het station.

Hart voor Carnisse is een groot succes en er is veel belangstelling voor het buurtcentrum. Er komen ook mensen van verder kijken, zoals ingenieurs.

Ontstaan er door de activiteiten ook nieuwe ontmoetingen of zijn het vooral dezelfde mensen die elkaar tegenkomen?

Mensen leren elkaar inderdaad wel kennen hier. Er ontstaan bijvoorbeeld veel vriendschappen bij bingo.

Komen alle etniciteiten hier?

De Polen komen hier niet, de rest van de buurt wel. Er werd hier zelfs eens een Pakistaans huwelijk gehouden. Ik moest na dat feest de boel afsluiten en ik zat bij de receptie. Opeens kwam een van de Pakistaners en zei dat ik ook mee moest doen met het feest. Ik ging dus ook naar de zaal en ze boden me daar veel eten aan.

Wordt dit centrum veel gebruikt?

Ja, we zijn op dit moment volgeboekt tot december. We moeten nu zelfs aanvragen afslaan, omdat we moeilijk iedere dag hier twaalf uur kunnen zitten.

Vroeger werd er elke zomer op het Amelandse Plein een 'zomerterras' georganiseerd. Er was dan eten en drinken, maar verder niks bijzonders. Buurtbewoners ontmoetten elkaar hier dan. Het laatste jaar kwamen er vreemde mensen en daarom zijn we ermee gestopt. Deze mensen gingen niet meer weg. Het was juist de bedoeling dat mensen even langskwamen en dan weer verdergingen. Nu organiseren we dat weer, maar dan hier bij het centrum. Hier zijn meer vrijwilligers en we hebben hier een veilige opslagplaats. Er is dan een heel open sfeer.

Bedankt voor u tijd.

Interview 2

Om een buurtbewoner te interviewen zijn wij de wijk in gegaan. Het plan was om mensen aan te spreken met de vraag of ze over de contacten in de wijk konden vertellen. Dit idee pakte goed uit. De eerste man die gevraagd werd, een vrolijk uitziende Turkse man zittend voor een winkeltje, begon meteen enthousiast te vertellen. Gaandeweg bleek dat de man geen goede Nederlandse volzinnen maakt, ook was het soms lastig om hem goed te begrijpen. Toch is de informatie zeker zinvol genoeg, omdat juist zijn hoofdpunt heel duidelijk naar voren komt en vaak wordt herhaald; het draait allemaal om geld. Verder is het ook zeer relevant om juist iemand van een andere etniciteit te interviewen aangezien er in deze wijken vooral allochtonen wonen.

Hallo, wij doen een onderzoek naar sociale contacten in de wijken Tarwewijk en Carnisse. Hiervoor zouden wij graag een interview houden met een buurtbewoner over de ervaringen in de wijk. Gaat u goed om met de burens, hoe is de sfeer in de wijk, mengen verschillende etniciteiten etc. Zou U geïnteresseerd zijn om hierover te vertellen?

Ja ja kom zitten *wijst naar een stoel naast hem*. *Ik ben blij hier, goede mensen. Maar vroeger beter. Nu veel slechte jeugd. In de avond hangen en niet veilig op straat. Die jongens hebben geen werk want is geen werk. Vroeger beter werk, nu niet.*

Wanneer was 'vroeger'?

Vroeger is 20 jaar geleden, toen was alles goed. Vroeger was veel werk, veel contacten tussen iedereen. *Vroeger meer Nederlanders, nu wonen Polen, Pakistanen, Marokkanen, Turken, Surinamers en bijna geen Nederlander meer. Vroeger was veel menging, iedereen met iedereen. Nu te veel verschillende etniciteiten, nu geen menging meer.*

Hoe komt het dat er een verandering heeft plaatsgevonden in de menging tussen verschillende etniciteiten?

Nederland is nu slechte economie. De problemen zijn sinds de euro invoering. Na invoering euro is economie slecht in Nederland. Nu is er geen geld. Vroeger had ik 3000 gulden per maand, nu maar 1000 euro. Nu huis 500 euro, gas/water/licht 200 euro, zorgverzekering 300 euro. Waar is geld om te eten? *Er is te weinig geld nu, dus ook geen geld voor gezelligheid. Ik had werk, maar veel mensen geen werk nu.*

Waar werkte u dan?

*Ik werkte in melkfabriek *wijst naar achter* maar nu pre-pensioen. 7 april ik 65 worden en dan met pensioen. In melkfabriek veel met Turkse mensen, altijd gezellig.*

U bent dus ook Turks?

Ja, uit Turkije, ja. Ik daar geboren, maar mijn kinderen hier in Nederland. Ik heb 4 kinderen. Mijn oudste kind woont in Arnhem, hij heeft daar gestudeerd en nu goede baan. Studeren is heel belangrijk. *In Rotterdam de jeugd soms niet studeren en geen baan. Dan is er op straat veel pilletjes, roken, wiet, alcohol. Er is geen werk.*

Het valt me op dat u tijdens dit gesprek al veel passerende mensen gedag zegt. Kent u veel mensen in de wijk?

Ik al 20 jaar hier wonen, dus ken veel mensen. Als mensen goed doen, doen mensen goed tegen jou. Dus goede mensen ik goed tegen doen. Slechte mensen niet.

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leeronderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

Kent u dan ook mensen van andere etniciteiten?

Ja, ja. Marrokanen, Nederlanders, Pakistanen, maakt niet uit. Als ze goed zijn ik ook goed tegen hun. Maar 's avonds is niet goed in de wijk. Dan veel jongeren die alles kapot maken. Kijk daar *wijst naar achter* is discotheek. In weekend alle jongeren 's nachts op straat en ruiten inslaan, auto's kapot maken.

Oh, dat is niet fijn. Wat doet de politie daaraan?

De politie vroeger goede band met mij en buurtbewoners. Altijd gezellig met de politie. Maar nu politie niet meer spreken. Vroeger iedereen met iedereen praten, maar nu allemaal apart. Marokkanen gaan naar Marokkaanse moskee, Turken naar Turkse.

Maar u vertelde net dat u veel mensen kent in de wijk. Hoe zit dat dan als u ook zegt dat etniciteiten niet mengen?

Ja, vroeger meer menging, ik ging bij mensen eten vroeger. Ook vroeger veel Nederlanders wonen hier. Ik kon mijn sleutel aan hun geven, en zij aan mij. Konden op elkaars huis passen. Nu niet meer.

Er is dus minder vertrouwen in de wijk?

Ja ja, geen vertrouwen. Vroeger veel op bezoek bij mensen. Nu ken ik mensen maar ga niet op bezoek. Mensen hebben geen tijd voor bezoek. En ik veel met mijn gezin. Elke maand hele familie samen eten, en vaak met gezin samen. Ik heb 4 kinderen. Eentje in Arnhem zei ik al. 2 andere werk in Rotterdam, en eentje geen werk. Die heeft niet gestudeerd, niet werk kunnen vinden. Maar vaak samen met gezin is belangrijk.

En buiten u gezin om, waar ontmoet u andere buurtgenoten?

In café ga ik samen met collega's koffie drinken. Geen vrouwen daar, alleen mannen in het café. Maar wel allemaal verschillende, Marokkanen, Turken, Pakistanen. Als mensen tijd hebben ik ga met ze praten. En in moskee veel mensen waarmee ik ga praten, want ik ben moslim.

Heeft u buiten de wijk vrienden?

Nee, vroeger wel. Vroeger alle steden vrienden, maar nu geen geld om vrienden daar te hebben. Jullie komen uit Utrecht? Ik 20 jaar geleden daar geweest, mooie stad. Maar nu geen geld nee. Nu soms naar Arnhem naar mijn zoon, maar alleen nu hier mensen.

Als het zou kunnen, zou u dan willen verhuizen uit deze wijk?

Ik 7 april met pensioen, en dan wil ik half jaar Turkije wonen en half jaar Nederland. Ik in Turkije veel familie hebben wonen, en veel vrienden. Vroeger was Nederland goed voor jonge mensen en Turkije goed voor oude mensen. Vroeger Turkije iedereen boer zijn. Maar nu is de economie steeds beter in Turkije en steeds slechter in Nederland. Portemonnee vol overal goed, portemonnee leeg overal slecht. Nu in Nederland geen werk, dus veel mensen willen terug naar Turkije. Maar voor mijn kinderen is beter hier te blijven want zij zijn hier geboren. Maar ik ben geboren in Turkije dus ik wil terug daar voor vrienden en familie. Weet je trouwens waarom zoveel Turkse winkels hier zijn?

Nou?

Veel Turkse winkels in deze wijk omdat er geen werk is. Mensen moeten geld verdienen en beginnen dan Turkse winkel. Mensen hebben geen geld want is veel belasting, alleen maar belasting betalen hier!*moet lachen* Dan heb je geen geld meer over. Maar ik heb nog goed, ik heb nog geld om naar Turkije te gaan, en mijn kinderen kunnen me helpen als ik geen geld heb. Daarom is familie heel belangrijk.

Mogen wij tot slot u naam weten?

Ja, Varişli. Ik ben nu 65 jaar, bijna pensioen en dan kan ik naar Turkije half jaar. Nu is het voor mij ook zo tijd om naar huis te gaan.

Ok, gaat u alvast koken?

Nee, vrouw koken he! Ik ga bidden, 5 keer per dag bidden, want ik ben Moslim. Wat is jullie naam?

Niels en Maaïke. Heel erg bedankt voor u medewerking!

Wegingsfactoren H4.

Wegingsfactoren etniciteit

	Steekproef	Weegfactor	Gewogen steekproef	Gewogen steekproef in procenten
Anders, namelijk	19	2,73	52	37,41
Nederlands	84	0,43	36	25,9
Marokkaans	6	1,53	9	6,47
Turks	11	1,32	15	10,79
Antilliaans	8	1,23	10	7,19
Surinaams	10	1,67	17	12,2
Totaal	138		139	100

Wegingsfactoren leeftijd

	Steekproef	Weegfactor	Gewogen steekproef	Gewogen steekproef in procenten
15-25 jaar	12	2,38	29	20,13
25-45 jaar	78	0,89	69	47,92
45-65 jaar	35	0,96	34	23,61
65+	19	0,64	12	8,33
Totaal	144		144	100

Wegingsfactoren huur- en koopwoningen

	Steekproef	Weegfactor	Gewogen steekproef	Gewogen steekproef in procenten
Huurwoning	62	1,43	89	61,81
Koopwoning	82	0,67	55	38,19
Totaal	144		144	100

H8. Bronnen

Literatuur

- Adriaanse, C.C.M. (2004) Succesfactoren van wijken die werken; een verkennende studie in twee naoorlogse flatwijken, Gouda: Habiforum.
- Adriaanse, C.C.M. (2006) Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS).
- Anderson, H. (2008) Why do residents want to leave deprived neighbourhoods? The importance of residents' subjective evaluations of their neighbourhood and its reputation, *J Hous and the Built Environment* (2008) 23:79–101.
- Bolt, G. en Torrance, M.I. (2005) Stedelijke herstructurering en sociale cohesie, Utrecht: DGVH.
- Boeije, H. en 't Hart, H. (2009) Onderzoeksmethoden, pp. 215-220.
- Brisson, S. en Usher, C. (2005) Bonding Social Capital in Low-Income Neighborhoods, *Family relations* 54:644–653.
- Cuba, L. & Hummon, D. (1993) A place to call home: Identification with dwelling, community and region, *The Sociological Quarterly*, Volume 34, Number 1: 111-131.
- Dautzenberg, M. (2008) Sociale samenhang: mythe of must? Misvattingen, discussies en beleidsimplicaties, DSP-Groep BV, Amsterdam: Bureau Ruyterveer.
- Dekker K. & Bolt, G. (2005) Social Cohesion in Post-war Estates in the Netherlands: Differences between Socioeconomic and Ethnic Groups, *Urban Studies* 42 (13), pp. 2447-2470.
- Fleury-Bahi et al. (2008) Processes of Place Identification and Residential Satisfaction, *Environment and Behavior*.
- Granovetter, M. (1973) The strength of weak ties, *American Journal of Sociology* 78: 1360-138.
- Hay, I. (2010) *Qualitative Research Methods in Human Geography*.
- Kasarda, J. D., & Janowitz, M. (1974) Community attachment in mass society, *American Sociological Review*, 39, 328–339.
- Nieuwenhuis, J., Völker, B. & Flap, H. (2013) A Bad Neighbour Is as Great a Plague, a Good One Is a Great Blessing: On Negative Relationships between Neighbours, *Urban Studies* 50 (14), pp. 2904-2921.
- Oirschot, van L., Slot, J., Oirschot, van E. (2011) Voorspellers van vertrouwen in de buurt-Sociale cohesie in Amsterdam.
- Riger, S. en Lavrakas, P. (1981), Community Ties: Patterns of Attachment and Social Interaction in Urban Neighbourhoods, *American Journal of Community Psychology*, Vol. 9, No. 1.
- Wittebrood, K. (2010) Sociale veiligheid en herstructurering. Jaargang 43/Nummer 1.

Maaïke van Buuren | 3978028 | Niels Aalbersberg | 3949672
Thomas le Clercq | 3542017 | Faisal Sheikh | 3994694
GEO2-3055 | Wetenschappelijk Leерonderzoek
Universiteit Utrecht | © 2014

Internetbronnen

- CBS
<http://www.cbs.nl>, geraadpleegd op meerdere data, het laatst op 08-04-2014.
- Gebiedsvisie Carnisse
<http://www.deelraadinfo.nl/dsresource?objectid=43338&type=org>, geraadpleegd op 07-04-2014.
- Gebiedsvisie Tarwewijk
<http://www.deelraadinfo.nl/dsresource?objectid=58684&type=org>, geraadpleegd op 07-04-2014.
- Nationaal Programma Rotterdam Zuid
http://www.rotterdam.nl/cz_nationaal_programma_rotterdam_zuid, geraadpleegd op 05-04-2014.
- Rijksoverheid
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leefbaarheid/nationaal-programma-rotterdam-zuid>, geraadpleegd op 05-04-2014.
- RTV Rijnmond "Overgrote meerderheid Rotterdammers is tevreden"
<http://www.rijnmond.nl/nieuws/02-04-2014/overgrote-meerderheid-rotterdammers-tevreden>, geraadpleegd op 08-04-2014.
- Sociale Index Rotterdam 2014
<http://wijkprofiel.rotterdam.nl>, geraadpleegd op 07-04-2014.

